

Corpus esoterica: Gehenna, Gehinnom, Jahannam, tophet ja kareth

Corpus esoterica kokoaa yhteen muistoja harhaopeista, kulttuurihistoriasta, mytologiasta ja filosofiasta. En kirjoita hengellisen tai uskonnollisen demonin riivaamana, vaan psykologisen, sosiologisen ja filosofisen uteliaisuuden, sanalla sanoen, ihmisyyden velvoittamana.

Haluan ymmärtää, miksi elävä ja värikäs vuosituhantinen uskonnollinen löytöretki kuihtui Pyhien kirjojen kuolleeksi kirjaimeksi. Sen sijaan, että uskonnot rakentaisivat siltoja ihmisten ja elävän ”pyhän” välille, ne sulkevat *toiset* Jumalan rakkauden ulkopuolelle ja kokoavat muureja suojaksi ihmisten ja Jumalan vihalta. Jos se on Jumalan suunnitelma – se on tosi huono suunnitelma.

Sen sijaan, että usko opettaisi ymmärrystä ja rakkautta, se ruokkii vihaa, pelkoja ja tietämättömyyttä. Kristinuskon selkäranka on vakaumus Kristuksen toiseen tulemiseen, maailmanloppuun ja viimeiseen tuomioon: Tuomiopäivän toivossa eläminen on pähkähullua.

Kaikki kahdeksan miljardia ihmistä eivät kuitenkaan voi olla väärässä: vain heidän uskontonsa Jumala on ainoa tosi Jumala ja kaikkia muita Jumala vihaa. Harhaoppiset vihaavat ainoaa tosi Jumalaa ja ansaitsevat siksi ikuisen piinan ja kärsimyksen helvetin pikivirroissa ja tulisissa järvissä.

Johdanto

Tämä artikkeli käsittelee Jerusalemissa sijaitsevaa laaksoa ja Raamatun termiä, joka on analoginen termeille kristillinen Hades, Helvetti tai Kiirastuli.

Hinnom, Gehinnom tai Gehenna on historiallinen laakso, joka ympäröi muinaista Jerusalemiä länneestä ja lounaasta. Laakso on saanut erilaisia teologisia konnotaatioita, muun muassa jumalallisen rangaistuksen paikkana juutalaisessa eskatologiassa.

Hinnomin laakso ympäröi Jerusalemin vanhaa kaupunkia ja viereistä Siion-vuorta länneestä ja etelästä. Se kohtaa ja sulautuu Kidronin laaksoon, joka on toinen päälaakso vanhan kaupungin ympärillä, lähellä Siloamin allasta, joka sijaitsee muinaisen Jerusalemin kaakkoiskulmassa. Laakso tunnetaan myös nimellä Wadi er-Rebab "*Rebabin laakso*"). Laakson luoteisosa on nykyään kaupunginipuisto.[1, 3, 4]

Paikka mainitaan ensimmäisen kerran heprealaisessa Raamatussa osana Juudan ja Benjaminin heimojen välistä rajaa (Joosua 15:8). Myöhään ensimmäisen temppelin aikana se oli Tophetin* paikka, jossa jotkut Juudan kuninkaat olivat uhraaneet lapsensa tulessa (Jeremia 7:31). Sen jälkeen raamatullinen profeetta Jeremia kirosi paikan (Jeremia 19:2–6).

*Heprealaisessa Raamatussa Tophet tai Topheth (heprea: תופת, latinoitu: Tōpēt; kreikka: Τάφεθ; latina: Topheth) on paikka Jerusalemissa Hinnomin laaksossa, jossa järjestetyissä rituaaleissa "lapsia kuljetettiin tulen läpi". Kyse on todennäköisimmin lasten uhraamisesta.

Perinteisesti uhrin on annettu jumalalle nimeltä *Moloch*. Raamattu tuomitsee ja kieltää nämä uhraukset, ja kuningas Josia tuhoaa lopulta tofetin, vaikka profeettojen Jeremian, Hesekielin ja Jesajan maininnat viittaavat siihen, että tofeettiin liittyvät käytännöt ovat saattaneet jatkua. Useimmat tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että tofeetissa suoritettu rituaali oli lasten uhraus. He yhdistävät rituaalin samankaltaisiin episodeihin, joita kuvataan Raamatussa. Myös hellenistiset lähteet kuvaavat näitä rituaaleja Foinikiassa (jonka asukkaita kutsuttiin Raamatussa kanaanilaisiksi) ja Karthagossa.

On erimielisyyttä siitä, uhrattiinko uhrin jumalalle nimeltä "Moloch". Foinikialaisten ja karthagolaisten kirjoitusten perusteella yhä useammat tutkijat uskovat, että sana moloch viittaa ennemminkin uhrityyppiin kuin jumaliin. Tällä hetkellä on kiistaa siitä, oliko nämä uhrin omistettu Jahvelle eikä vieraille jumaluudelle.

Arkeologit ovat käyttäneet termiä "tophet" suuriin lasten hautausmaihin, joita on löydetty kartaginalaisista paikoista, joiden on perinteisesti uskottu olevan lapsiuhrien hautoja, kuten hellenistiset ja raamatulliset lähteet ovat kuvanneet.

Tämä tulkinta on kiistanalainen, ja jotkut tutkijat väittävät, että tophetit saattoivat olla lasten hautausmaita, ja hylkäävät hellenistiset lähteet karthagolaisten vastaisena propagandana. Toiset väittävät, että kaikki tofetin hautaukset eivät olleet uhreja. Tophet ja sen sijainti yhdistettiin myöhemmin juutalaisessa eskatologiassa jumalalliseen rangaistukseen.

Myöhemmässä rabbiinisessa kirjallisuudessa "*Gehinnom*" yhdistettiin jumalalliseen rangaistukseen juutalaisessa apokalyptisissä jumalattomien määränäänä heidän syntiensä

sovittamiseksi.[5. 6. 7, 8]

Termi eroaa neutraalimmasta kuolleiden asuinpaikkaa tarkoittavasta termistä *Sheol*. Kuningas Jamesin raamatunversiossa käännetään molemmat termi anglosaksisella sanalla helvetti.

Arkeologia

Tophet

Raamatun kertomuksia tofetien lapsiuhreista foinikialaiselle jumalatar Tanitille (700–600 eaa.) Ahasin ja Manassen hallituskaudella tukee lasten luulöydöt mm. Karthagossa. Lapsia uhrttiin myös muinaisessa Syyriassa ja Palestiinassa. Tutkijat, kuten Mosca (1975) tulkitsevat kirjaimellisesti heprealaisen Raamatun kertomukset uhreista (esim. Jeremia / "ovat täyttäneet tämän paikan viattomien verellä"). [16, 17][18][19]

Raamatun kertomukset Jeremian kirjassa (Jeremia 19) kuvaavat tapahtumia, jotka tapahtuivat 700-luvulla Ben-innomin paikalla: "Kansani on hylännyt minut ja käyttänyt väärin tätä paikkaa. He (israelilaiset) ovat polttaneet täällä uhreja jumalille, jotka olivat vieraita heille itselleen, heidän isilleen ja Juudan kuninkaille. He ovat täyttäneet tämän paikan viattomien ihmisten verellä. He ovat rakentaneet alttareita polttaakseen lapsiaan tulessa uhreina Baalille. Sitä minä en ole käskenyt heidän tehdä, sellainen ei tulisi mieleenikään! Tulee aika, jolloin tätä paikkaa ei sanota enää Tofetiksi, Ben-Hinnomin laaksoksi, vaan sitä sanotaan Murhalaaksoksi." [20]

J. Day, Heider ja Mosca uskovat, että Moloch-kulttia harjoitettiin Hinnomin laaksossa Tophethissa. Arkeologisia todisteita, kuten lasten joukkohautoja, ei ole löydetty; on kuitenkin arveltu, että arkeologiste todisteiden puutetta

selittää Jerusalemin alueen väestöhistoria verrattuna Tunisiasta löydettyyn Topetiin.

Myös Josian toimet olisivat voineet hävittää arkeologisia todisteita lapsien uhraamisesta: "Ja hän saastutti Tofetin, joka on Hinnomin lasten laaksossa, jotta kukaan ei saisi poikaansa tai tytärtään kulkemaan tulen läpi Molokille." (2. Kuninkaiden kirja 23). Vähemmistö tutkijoista on yrittänyt todistaa, että Raamattu ei kuvaa todellista lasten uhrausta, vaan ainoastaan vihkiytymistä jumalalle tulella; Tällaiset väitteet ovat "vakuuttavasti kumottu" (Hay, 2011).[21, 22, 23]

Gehinnom

Judaismi

Heprealainen Raamattu

Vanhin historiallinen viittaus Hinnomin laaksoon löytyy Joosuan kirjoista 15:8, 18:16, joissa kuvataan heimorajoja. Seuraava kronologinen viittaus laaksoon on Juudan kuninkaan Ahasin ajalta, joka uhrasi siellä poikansa 2. Aikakirjan 28:3:n mukaisesti. Koska Hiskia, hänen laillinen poikansa ylipapin tyttärestä, seurasi häntä kuninkaaksi, tämän, jos se on kirjaimellista, oletetaan tarkoittavan kirjaamattomien pakanavaimojen tai sivuvaimojen lapsia. Samaa sanotaan Ahasin pojanpojasta Manassesta kohdassa 33:6. Keskustelu jatkuu siitä, viittaako ilmaus "saa lapsensa kulkemaan tulen läpi" uskonnolliseen seremoniaan, jossa moloch-pappi kuljetti lasta kahden tulikaistan välissä, vai kirjaimelliseen lapsiuhuriin, jossa lapsi heitetään tuleen.

Jesajan kirjassa ei mainita Gehennaa nimeltä, vaan "palava paikka" (30:33), jossa Assyrian armeija on määrä tuhota, voi viitata "*Tofethiin*", kuten myös Jesajan viimeinen säe, joka koskee niitä, jotka kapinoivat Jumalaa vastaan (Jesaja 66:24).

Josian hallituskaudella Jeremia kutsui tuhoamaan Tofetin

pyhäkköt ja lopettamaan rituaalin (Jeremia 7:31–32, 32:35). On kerrottu, että Josia tuhosi Molokin pyhäkön Tofetissa estääkseen ketään uhraamasta siellä lapsia (2. Kun. 23:10). Huolimatta siitä, että Josia lopetti rituaalit, Jeremia sisälsi myös profetian siitä, että itse Jerusalem tehtäisiin Gehennan ja Tofetin kaltaiseksi (19:2–6, 19:11–14). Viimeinen puhtaasti maantieteellinen viittaus löytyy Nehemiasta (11:30) Babylonista palaaville pakkosiirtolaisille, jotka leiriytyvät Beersebasta Hinnomiin. [5]

Targums (arameankieliset käännökset)

Muinaiset arameankieliset parafraasi-käännökset heprealaisesta Raamatusta, jotka tunnetaan nimellä Targums, käyttävät usein termiä "*Gehinnom*" jakeisiin, jotka koskevat ylösnousemusta, tuomiota ja jumalattomien kohtaloa. Tämä voi sisältää myös ilmauksen "toinen kuolema" lisäämisen, kuten Jesajan kirjan viimeisessä luvussa, jossa hepreankielisessä versiossa ei mainita Gehinnomia eikä toista kuolemaa, kun taas Targumit lisäävät molemmat. Tässä Targumit ovat rinnakkain Markuksen evankeliumin kanssa, jossa "*Gehenna*" on lisätty Jesajan jakeiden lainaukseen, jossa kuvataan ruumiita "jossa heidän matonsa ei kuole".[24]

Rabbininen juutalaisuus (apokryfisillä/pseudo-uskonnollisilla teksteillä)

Pyydän anteeksi mahdollisia käännösvirheitä. Rabbiinien tekstit ovat välillä hämäriä ja viittaavat maallikolle tuntemattomiin asioihin.

Rabbit käyttävät vain termiä "*Gehinnom*", joka tulee suoraan hepreasta, eivätkä koskaan "*Gehenna*", joka on kreikan translitterointi. Gehennaa ei mainita Toorassa "helvetin" merkityksessä. Jotkut rabbiiniset tekstit kuitenkin väittävät, että Jumala loi Gehennan toisena luomispäivänä (1. Moos. Rabbah 4:6, 11:9). Muut tekstit väittävät, että Gehenna oli osa Jumalan alkuperäistä suunnitelmaa maailmankaikkeudelle ja

että se luotiin itse asiassa ennen maapalloa (Pesahim 54a; Sifre 5. Moos. 37).

Gehennan käsite on luultavasti saanut inspiraationsa raamatullisesta Sheol-käsityksestä. Alkuperäinen kuva Sheolista ei ole ensimmäisen vuosisadan "Ikuinen tulijärvi" Gehenna jumalattomien rangaistus- tai tuhopaikkana, eikä sitä esiinny usein klassisissa rabbiinisissa lähteissä. Gehennaa verrataan Šeoliin, jossa jumalattomat menevät kärsimään, kun heidät tuomitaan.

Mishna nimeää seitsemän raamatullista henkilöä, jotka eivät saa osuutta Olam Ha-Basta, kirjaimellisesti "tulevasta maailmasta": Jerobeam, Ahab, Menasse, Doeg edomilainen, Ahitofel, Bileam ja Gehasi.

Rabbi Yehudan mukaan Menasse sai osuuden Olam Ha-Basta. Midrash Konen asettaa Ahabin Gehennan viidenteen osastoon, koska hänen vastuullaan on pakanat. Absalom lähetettiin Gehennan 7. piiriin. Joshua ben Levin Gehennan kuvauksen mukaan, joka Danten tavoin vaelsi helvetissä enkeli Duman ohjauksessa, Absalom asuu edelleen siellä kapinallisten pakanoiden johtajana: ja kun enkelit tulisine sauvoineen juoksevat Absalomia vastaan lyödäkseen häntä kuten muita kapinallisia, taivaallinen ääni sanoo: "Säästä Absalom, Daavidin poika, palvelijani".

Hänen velipuolensa Amnonin sanottiin lähetetyn Gehennan 2. piiriin. Juudan Amon teki paljon syntiä, mutta hänen nimeään ei merkitty niiden kuninkaiden luetteloon, jotka on jätetty pois maailmasta kunnioituksesta poikaansa Josiaa kohtaan.

Midrashilainen katkelma kuuluu: "Mikään synti ei ole vakavampi kuin epäjumalanpalvelus, sillä se on petos Jumalaa vastaan. Silti tämäkin on annettu anteeksi vilpittömän katumuksen perusteella; mutta se, joka tekee syntiä vastustuksen hengestä nähdäkseen rankaiseeko Jumala häntä, ei saa anteeksiäntoa, vaikka hän sanoisi sydämessään: 'Minulla on lopuksi rauha

(katumalla), vaikka vaellankin pahan sydämeni itsepäisyydessä'" (5 Moos. 29:19).

Sellainen oli Amon, Manassen poika, sillä (apokryfinen) Raamattu sanoo: "Ja Amon perusteli paha rikkomusta ja sanoi: 'Isäni oli lapsuudesta asti suuri rikkoja, ja hän katui vanhana. Niin minä nyt vaellan sieluni himon mukaan ja palaan sen jälkeen Herran tykö. Ja hän teki enemmän paha Herran silmissä kuin kaikki, jotka olivat ennen häntä, mutta Herra Jumala hävitti hänet pian tästä hyvästä maasta. Ja hänen palvelijansa tekivät salaliiton häntä vastaan ja tappoivat hänet hänen omassa huoneessaan, ja hän hallitsi vain kaksi vuotta.." On huomionarvoista, että tämä hyvin midrashinen katkelma valaisee Mishnan painokasta opetusta (Yoma, viii. 9): "Joka sanoo: 'Minä teen syntiä ja kadun sen jälkeen', ei anneta aikaa parannuksen tekemiseen." [25, 26, 27, 28, 29, 30, 31]

Aggadassa Jehoiakim kärsii edelleen rangaistusta synneistään. Vaikka Babylonian Talmud ei sisällytä häntä niiden joukkoon, joilla ei ole sijaa tulevassa maailmassa (vrt. Sanh. 103b), Jerusalemin Talmud mainitsee hänet esimerkkinä henkilöstä, joka on menettänyt paikkansa taivaassa rikkomalla julkisesti lakia. [32]

Herra rankaisi Israelin tuomaria Jairia kareth'illa*, koska hän pakotti miehet kumartumaan Baalin alttarin eteen: "Kuule Herran sanat ennenkuin kuolet: "Minä asetin sinut kansani ruhtinaaksi, ja sinä mursit liittoni, viettelit kansani ja yritit polttaa palvelijani tulella, mutta heidät herätettiin henkiin ja vapautettiin elävällä taivaallisella tulella. Sinä kuolet ja kuolet tulessa, tulessa, jossa sinä pysyt ikuisesti." Sen jälkeen enkeli poltti hänet tuhannen miehen kanssa, jotka hän oli ottanut mukaan osoittaakseen kunnioitusta Baalille."Mitä tulee miehiin, jotka tekivät aviorikoksen (toisen miehen vaimon kanssa), Abba ben Joseph ja Abba Arika ovat molemmat lainattuja Talmud ilmaisee vastenmielisyyttä ja väittää, että sellaiset miehet

tuomittaisiin Gehennaan.[33, 34]

Tzoah Rotachat

Gehennan pahin osa on nimeltään Tzoah Rotachat. Rabbit pitävät Achania katuvaan syntisen mallina; koska hänen julkinen tunnustus ja myöhempi rangaistus pelasti hänet ikuisesta tuomiosta Gehennassa. "Jokainen syyllinen ennen häntä, joka kohtaa kuolemanrangaistuksensa", sanoo Mishnah Sanh. vi. 2, "käsketään tekemään julkinen tunnustus pelastuakseen Gehennan tuomiolta".

Näin Achan tunnusti kaikki syntinsä, kun hän sanoi: "Totisesti olen tehnyt syntiä Herraa, Israelin Jumalaa vastaan, ja näin ja näin olen tehnyt." Että hänen lupauksensa pelasti hänet iankaikkisesta tuomiosta, voidaan oppia Joosuan sanoista Achanille: "Miksi olet huolestuttanut meitä? Samoin Herra voi vaivata sinua tänä päivänä", eli "elämässä, joka nyt on, jotta sinut voidaan vapauttaa tulevassa elämässä" (Sanh. 43b-44; katso myös Kimḥi Josh. v. 25).'[35]

Erityinen rabbiininen termi harhaoppeille tai laittomasta hengestä johtuvalle uskonnolliselle jakautumiselle on *minim* (lit. 'uskomuksen lajit'; yksikkö *min*, joka tarkoittaa "harhaoppista" tai "gnostilaista", on keksitty idiomaattisesti, kuten *goy* ja *am ha'aretz*; katso gnostilaisuus). Termin *min* (מִינִים) "harhaoppiselle" lisäksi Talmudissa käytetään harhaoppisista sanoja *ḥitzonim* (ulkopuoliset), *apikoros* ja *kofer ba-Torah* tai *kofer ba-ikkar* (hän, joka kieltää uskon perusteet); myös *poresh mi-darke tzibbur* (se, joka poikkeaa yhteisön tavoista).[36, 37, 38, 39, 40]

Sanotaan, että kaikki nämä (harhaoppisten) ryhmät on lähetetty Gehinnomiin ikuisiksi ajoiksi, eikä niillä ole mahdollisuutta saada osaa tulevasta maailmasta.

Perinteinen selitys, jonka mukaan palava roskakasa Hinnomin laaksossa Jerusalemin eteläpuolella sai aikaan ajatuksen

tulisesta tuomiosta Gehennassa, johtuu rabbi David Kimhin kommenteista Psalmeille 27:13 (noin 1200 jKr.). Hän väitti, että tässä inhottavassa laaksossa paloi jatkuvasti tulia, joissa poltettiin laaksoon heitettyä jätettä ja ruumiita. Hermann Strack ja Paul Billerbeck kuitenkin toteavat, että tämän väitteen tueksi ei ole olemassa arkeologista tai kirjallista näyttöä, ei aikaisemmissa intertestamentaalisisissa tai myöhemmissä rabbiinisissa lähteissä. Myös Lloyd R. Bailey'n "Gehenna: The Topography of Hell" vuodelta 1986 jakaa samanlaisen tulkinnan.

On kuitenkin todisteita siitä, että tämän laakson lounainen olake (Ketef Hinnom) oli hautauspaikka, jossa oli lukuisia hautakammioita, joita sukupolvet käyttivät uudelleen jo 700-500-luvulla eaa. Tämän alueen käyttö hautapaikkoina jatkui ensimmäisille vuosisatoille eaa.. Vuoteen 70 mennessä alue ei ollut vain hautauspaikka, vaan myös kuolleiden polttohautauspaikka, kun kymmenennen roomalaisen legioonan saapuminen oli ainoa ryhmä, jonka tiedettiin harjoittavan polttohautausta tällä alueella.[41, 42, 43, 44]

Ajan myötä paikkaa pidettiin kirottuna ja tuhopaikana juutalaisessa kansanperinteessä. Lopulta heprealaisesta termistä Gehinnom tuli kuvaannollinen nimi juutalaisuuden jumalattomien kuolleiden henkisen puhdistumisen paikalle. Useimpien juutalaisten lähteiden mukaan puhdistus- tai rangaistusaika on rajoitettu vain 12 kuukauteen, ja jokainen lepopäivä jää rangaistuksen ulkopuolelle. Gehinnomin tulipalot sammutetaan ja sen kidutukset keskeytetään sapatin ajaksi.

Sapatin ajaksi siellä palvelevat henget vapautetaan vaeltamaan maan päällä. Motza'ei Sabbatissa enkeli Dumah, joka on vastuussa jumalattomien sieluista, paimentaa heidät takaisin toiselle viikon piinalle. Tämän jälkeen sielu siirtyy Olam Ha-Baan (tulevaan maailmaan), tuhoutuu tai jatkaa olemassaoloaan katumuksen tietoisuuden tilassa.

Gehennasta tuli "helvetin" metonyymi sen saaman sairaalloisen

näkyvyyden vuoksi juutalaisissa uskonnollisissa teksteissä.

Maimonides julistaa 13 uskonperiaatteessaan, että kuvaukset Gehennasta rangaistuspaikkana rabbiinisessa kirjallisuudessa olivat pedagogisesti motivoituja keksintöjä, jotka kannustivat epäkypsää ihmiskuntaa kunnioittamaan Tooran käskyjä. Sen sijaan, että pahat, jumalattomat ja vääräoppiset lähetettäisiin Gehennan tuleen, jumalattomien sielut itse asiassa tuhoutuisivat.[50, 51]

Kareth – erottaminen

Heprealainen termi kareth ("leikkaaminen" hepreaksi: כרת, [ka'ret]) tai ekstirpaatio, on synnistä tuomittava rangaistuksen muoto, joka mainitaan heprealaisessa Raamatussa ja myöhemmissä rabbiinisissa kirjoituksissa.

Kareth viittaa yksinkertaistetussa merkityksessään henkilöön, joka on karkotettu Israelin kansasta. Talmudissa kareth ei tarkoita (välttämättä) fyysistä elämän "päättämistä", vaan se voi tarkoittaa myös sielun ja tulevan maailman osuuden kieltämistä. Sana kareth on johdettu heprean verbistä karat ("leikata pois"). Substantiivimuotoa kareth ei esiinny heprealaisessa Raamatussa; pikemminkin verbimuotoja, kuten *venichreta* ("[se sielu] leikataan pois").

Heprealaisessa Raamatussa verbit, jotka ovat substantiivin kareth-muodon myöhemmän käytön taustalla, viittaavat rangaistuksen muotoihin, kuten ennenaikaiseen kuolemaan tai muuhun kansan ulkopuolelle erottamiseen.

Richard C. Steinerin mukaan ilmaus "erotettu kansastaan" on vastakohtainen käsitykselle "kokoontua kansansa tykö" (esim. 1. Moos. 25:8), ja näin ollen "erotettu" tarkoittaa Raamatussa olla riistetty tuonpuoleisesta elämästä ja tulevasta maailmasta.

Esimerkkejä synneistä, jotka tekevät ihmisen alttiiksi sille,

mitä myöhemmin kutsutaan karethiksi, ovat *chametzin* syöminen pääsiäisenä, seksuaaliset rikkomukset, rituaaliset epäpuhtaudet ja miehen kieltäytyminen ympärileikkauksesta.

Lukujen kirjassa sanotaan, että jokainen, joka tekee syntiä tahallaan tai ylenpalttisesti, "erotetaan kansasta".

Kareth on rangaistus tietyistä juutalaisen lain määrittelemistä rikoksista ja rikkomuksista (esim. elävän eläimen veren syöminen, *suetin** syöminen, ympärileikkauksesta kieltäytyminen jne.), rangaistus, joka voidaan antaa vain taivaan kädestä juutalaisuskon edustajille, jotka ovat velvollisia noudattamaan juutalaista lakia sen sijaan, että he olisivat minkään maallisen tuomioistuimen rangaistavissa.

*Chelev (heprea: כֶּלֶב, kheylev tai helev), "suet", ovat eläinrasvoja, joita Toora kieltää juutalaisia ja israelilaisilta syömästä. Vain sellaisten eläinten chelev, joista voidaan antaa uhreja tabernaakkelissa tai temppelissä, on kielletty (3. Moos. 7:25). Chelevin syömisen kieltö on Tooran lisäksi myös yksi niistä 613 käskystä, jotka Talmudin mukaan annettiin Moosekselle Siinain vuorella. Puhu Israelin lapsille sanoen: Älkää syökö rasvaa, härän, lampaan tai vuohen rasvaa. Ja sen rasvaa, joka kuolee itsestään. Rasvaa, joka on otettu eläimestä, voidaan käyttää mihin tahansa muuhun, mutta et saa syödä sitä. – 3. Moos. 7:23–24

Joissakin seksuaalisessa väärinkäytöksessä ja sapatin lakien rikkomisessa, kuten silloin, kun teolla on todistajia, tuomioistuin voi määrätä rangaistuksen. Määritelmän mukaan kareth ei koske ei-juutalaisia. Kareth voi tarkoittaa joko kuolemaa nuorena (ennen 50- tai 60-vuotiaana), kuolemaa ilman lapsia tai sielun hengellistä "irrottamista" kansasta kuoleman jälkeen.

Nachmanidesin mukaan molemmat määritelmät ovat tarkkoja ja niitä voidaan soveltaa rikoksen tehneen henkilön luonteen mukaan. Jos hän oli yleensä hyvä ihminen, mikä tarkoittaa,

että hänessä oleva hyvä oli suurempi kuin paha, häntä rangaistaan kuolemalla ennen aikaansa, ellei hänellä ole muita hyveitä, joiden vuoksi hän ansaitsisi elää täyttää elämänsä, mutta hän säilyttää osuutensa tulevassa maailmassa. Kuitenkin, jos hänessä oleva paha on suurempi kuin hyvä, hänelle myönnetään hyvä ja pitkä elämä, jotta hänet palkitaan hyvästä, jonka hän teki elämässään, mutta kuoleman jälkeen hänellä ei ole osuutta tulevassa maailmassa.

Rabbi Yonah Gerondin mukaan Toora tekee eron sen suhteen, mitä kareth-muotoa tulee käyttää tiettyyn rikokseen. Useimmissa tapauksissa Toora käyttää termiä, kuten Mooseksen kirja 18:29; henkilöt, jotka syyllistyvät niihin, erotetaan kansansa keskuudesta, mikä hänen mukaansa on viittaus rangaistukseen tässä maailmassa.

Kuitenkin, kun Toora käyttää termiä, kuten 4. Moos. 15:31, lakia rikkonut henkilö erotetaan kokonaan, hänen rikoksensa jää häneen, jolloin rangaistus viittaa hengelliseen erottamiseen kuoleman jälkeen. On olemassa kaksi mielipidettä siitä, mitä henkisesti erottamisen luonne tarkoittaa suhteessa sieluun kuoleman jälkeen.

Maimonides on sitä mieltä, että erottaminen tarkoittaa, että paheellisen henkilön kuoleman jälkeen ruumiista lähtenyt sielu tuhoutuu täysin ja paheellinen kuolee eläimen kuolemaan”.

Nachmanides väittää, että sielua ei tuhota, vaan että sielu, joka erotetaan kuoleman jälkeen, on viittaus henkiseen maailmaan, jossa sielu on kuoleman jälkeen korkeassa henkisessä tilassa, ja että Karethin rangaistus on, että erotettu ei ole kelvollinen siihen maailmaan. Sielu kuitenkin elää ja on kelvollinen kuolleiden ylösnousemukseen.

Kareth on sovellettavissa vain silloin, kun rikkomus on tehty tarkoituksella ja ilman myöhempää oikeaa katumusta, ja se koskee vain juutalaisia. Kun tällainen rikkomus tehdään tahattomasti, se vaatii yleensä syntiuhrin tuomista. Kerithoth

("leikkaukset"), monikko sanasta kareth, on Mishnan viidennen asteen Kodashimin seitsemäs traktaatti.

Mishnan mukaan kareth on rangaistus seuraavista 36 rikoksesta (jos rikos on sukupuoliyhdyntä, kareth koskee kaikkia teon osapuolia):

1. Seksuaalinen kanssakäyminen äidin kanssa
2. Seksuaalinen kanssakäyminen isän vaimon kanssa
3. Seksuaalinen kanssakäyminen pojan vaimon kanssa
4. Mies, joka on sukupuoliyhteydessä toisen miehen kanssa
5. Mies, joka on sukupuoliyhteydessä eläimen kanssa
6. Nainen, joka on sukupuoliyhteydessä eläimen kanssa
7. Seksuaalinen kanssakäyminen sekä äidin että tämän tyttärensä kanssa elämän aikana
8. Seksuaalinen kanssakäyminen naimisissa olevan naisen kanssa
9. Seksuaalinen kanssakäyminen siskon kanssa
10. Seksuaalinen kanssakäyminen isän sisaren kanssa
11. Seksuaalinen kanssakäyminen äidin siskon kanssa
12. Seksuaalinen kanssakäyminen vaimon sisaren kanssa
13. Seksuaalinen kanssakäyminen veljen vaimon kanssa
14. Seksuaalinen kanssakäyminen isän veljen vaimon kanssa
15. Seksuaalinen yhdyntä kuukautisten aikaan, joka tunnetaan nimellä nidda
16. Jumalan kiroaminen tetragrammin avulla, joka tunnetaan nimellä megadef (יהוה)
17. Muun jumaluuden kuin Jumalan palvominen, joka tunnetaan nimellä Avodah Zarah (juutalaisen lain mukaan epäjumalanpalvelus ymmärretään tarkoittavan tekoa, jonka joku tekee toiselle jumalalle ja joka vastaa sitä, mitä israelilainen tavallisesti tekisi omalle Jumalalleen, kuten kumartuminen se tai uhraaminen sille jne.)
18. Lapsen toimittaminen Molochiin
19. Hengen konsultointi ov:n kautta (אור)
20. Sapatin rikkominen tekemällä jotakin 39:stä sapatina kielletystä toiminnasta

21. Uhrin syöminen rituaalisen epäpuhtauden tilassa, joka tunnetaan nimellä tumah
22. Temppeleihin tai tabernaakkeleihin astuminen rituaalisen epäpuhtauden tilassa, joka tunnetaan nimellä tumah
23. Eläinrasvan, joka tunnetaan nimellä chelev, syöminen (Tämä kielto koskee vain kotieläiminä pidettyjä eläimiä, kuten härkää, lampaita ja vuohia, mutta ei luonnonvaraisten riistaeläinten, kuten peurojen, gasellien ja antiloopein, syöntiä)
24. Veren syöminen tai juominen (pois lukien kalan veri) Uhrin syöminen sen jälkeen, kun sen syömiseen sallittu aika on umpeutunut. Tässä tilassa oleva uhri tunnetaan nimellä notaari (נוטרי)
25. Sellaisen uhrin syöminen, joka on tarjottu aikomuksena syödä se sen jälkeen, kun uhrin syömiselle sallittu aika on kulunut umpeen. Tällainen uhri tunnetaan nimellä pigul (פגול)
26. Eläinuhrin teurastaminen temppelin tai tabernaakkelin rajojen ulkopuolella
27. Eläinuhrin uhraaminen alttarilla temppelin tai tabernaakkelin rajojen ulkopuolella
28. Chametzin syöminen pääsiäisenä
29. Syöminen tai juominen Jom Kippurin aikaan (koskee vähintään treffin syömistä 2–4 minuutin sisällä)
30. Jom Kippurin rikkominen tekemällä jotakin 39:stä sapattina kielletystä toiminnasta
31. Mooseksen valmistaman pyhän voiteluöljyn (שמן המשחה) jäljennös, jota käytettiin Daavidin huoneen ylipappien ja kuninkaiden voiteluun, käyttäen samoja ainesosia ja tarkkoja mittoja, ja luoda se samassa tilavuudessa kuin Mooseksen luoma
32. Ketoretiksi tunnetun suitsukkeen kopion luominen käyttämällä samoja ainesosia ja tarkkoja mittoja kuin Ketoret
33. Itsensä voitelu pyhällä voiteluöljyllä, jonka Mooses loi
34. Pääsiäisuhrien tuomatta jättäminen (tässä tapauksessa
35. Karet koskee vain rituaalisesti puhdasta henkilöä, ei

pitkällä matkalla, mutta silti hän kieltäytyy tuomasta pääsiäisuhria 4. Moos. 9:9–13 mukaisesti.)

36. Ympärileikkauksesta kieltäytyminen

Kristinusko

Etiopian ortodoksinen Vanha testamentti

Meqabyanin kirjoissa on myös usein viittauksia ”Gehennaan”, joita pidetään kanonisina Etiopian ortodoksisessa Tewahedo-kirkossa. [52]

Uusi testamentti

Kuningas Jaakon Raamatun versiossa Gehenna esiintyy 13 kertaa 11 eri säkeessä: Hinnomin laakso, Hinnomin pojan laakso tai Hinnomin lasten laakso.

Synoptisissa evankeliumeissa eri kirjoittajat kuvaavat Jeesusta (joka oli juutalainen), kuin hän käyttäisi termiä Gehenna kuvaamaan *Valtakunnan* elämän vastakohtaa (Mark. 9:43–48).

Termiä käytetään näissä kirjoituksissa 11 kertaa. Kristillinen Raamattu viittaa siihen paikkana, jossa sekä sielu (kreikaksi: ψυχή, psyche) että ruumis voivat tuhoutua (Matt. 10:28) ”sammumattomassa tulessa” (Mark. 9:43). [54] Gehennan kristillinen käyttö neuvoo usein uskonnon kannattajia elämään vanhurskasta elämää. Esimerkkejä Gehennasta kristillisessä Uudessa testamentissa ovat: [53, 54]

- Matthew 5:22: ”...whoever shall say, ‘You fool’, shall be guilty enough to go into Gehenna.”
- Matthew 5:29: ”...it is better for you that one of the parts of your body perish, than for your whole body to be thrown into Gehenna.”
- Matthew 5:30: ”...better for you that one of the parts of your body perish, than for your whole body to go into Gehenna.”

- Matthew 10:28: "...rather fear Him who is able to destroy both soul [Greek: ψυχή] and body in Gehenna."
- Matthew 18:9: "It is better for you to enter life with one eye, than with two eyes to be thrown into the Gehenna..."
- Matthew 23:15: "Woe to you, scribes and Pharisees, hypocrites, because you... make one proselyte...twice as much a child of Gehenna as yourselves."
- Matthew 23:33, to the Pharisees: "You serpents, you brood of vipers, how shall you escape the sentence of Gehenna?"
- Mark 9:43: "It is better for you to enter life crippled, than having your two hands, to go into Gehenna into the unquenchable fire."
- Mark 9:45: "It is better for you to enter life lame, than having your two feet, to be cast into Gehenna."
- Mark 9:47: "It is better for you to enter the Kingdom of God with one eye, than having two eyes, to be cast into Gehenna."
- Luke 12:5: "...fear the One who, after He has killed has authority to cast into Gehenna; yes, I tell you, fear Him."

Uudessa testamentissa termiä Gehenna käyttää myös Johannes:[55]

- James 3:6: "And the tongue is a fire,...and sets on fire the course of our life, and is set on fire by Gehenna."

Uuden testamentin käännökset

Uusi testamentti viittaa myös Hadekseen Gehennasta erillisenä paikkana. Toisin kuin Gehenna, Hades ei tyypillisesti tarkoita tulta eikä rangaistusta, vaan unohtamista. Ilmestyskirja kuvaa Haadeksen heittämistä tulijärveen (Ilmestyskirja 20:14 [*Ja kuolema ja helvetti heitettiin tuliseen järveen. Tämä on toinen kuolema.*]).

Kuningas Jaakon Raamattu on ainoa nykykäytössä käytetty englanninkielinen käännös, jossa sanat Sheol, Hades, Tartarus (kreikaksi τάρταρος; lemma: τάρταρω tartaroō) ja Gehenna on käännetty helvetiksi.

Uudessa testamentissa (New International Version, New Living Translation, New American Standard Bible) kääntävät Gehennan ja Tartaruksen helvetiksi, mutta Hades viittaa suoraan kreikkalaiseen termiin. Gehennan käsittelyyn kristinuskossa vaikuttaa merkittävästi se, säilytettiinkö UT:n käännöksessä heprean ja kreikan ero Gehennan ja Hadeksen välillä:

Käännökset erolla:

- Neljännen vuosisadan Ulfilas (Wulfila) eli goottilainen Raamattu on ensimmäinen Raamattu, joka käyttää helvetin protogermaanista muotoa Halja ja säilyttää eron Hadesin ja Gehennan välillä. Kuitenkin toisin kuin myöhemmissä käännöksissä, Halja (Matt. 11:23) on varattu Haadekselle[57] ja Gehenna on translitteroitu Gaiainnaniksi (Matt 5:30), mikä on yllättävän vastakohta nykyaikaisille käännöksille, jotka kääntävät Gehennan helvetiksi ja jättävät Hadeksen. kääntämättä.
- 4. vuosisadan lopun latinalainen Vulgata translitteroi kreikan sanan Γέεννα "gehenna" sanalla "gehennæ" (esim. Matt 5:22), kun taas käytetään "infernusta" ("alhaalta, alamaailmasta tuleva") kääntämään sanaa ᾗδης (Hades).
- 1800-luvun Youngin käännös pyrkii olemaan mahdollisimman kirjaimellinen, eikä käytä sanaa Helvetti ollenkaan. Se säilyttää sanat Hades ja Gehenna kääntämättä niitä helvetiksi. Helvetti ollenkaan, pitäen sanat Hades ja Gehenna kääntämättä.[58]
- 1800-luvun arabialainen Van Dyck erottaa Gehennan Sheolista.
- 1900-luvun New International Version, New Living Translation ja New American Standard Bible käyttävät termiä "helvetti" vain silloin, kun käytetään Gehennaa tai Tartarusta. Kaikki kääntävät Sheolin ja Hadeksen eri

tavalla. Jonkin aikaa poikkeus tähän oli vuoden 1984 painos New International Versionin käännöksestä Luuk. 16:23:ssa, joka oli ainutlaatuinen käännös: Hades helvetiksi. Vuoden 2011 painos käyttää termiä Hades.

- Kreikankielisissä teksteissä ja johdonmukaisesti itäortodoksisen kirkon alkuperäisissä teksteissä esiintyneet erot säilyivät usein. Myös venäläinen synodaaliraamattu (ja yksi vanhan kirkon slaavilaisen käännös) säilyttää erot. Nykyvenäjän kielessä helvetin käsite (Ад) on suoraan johdettu Hadesista (Аид), joka on erillinen ja riippumaton Gehennasta. Tulikuvat liittyvät ensisijaisesti Gehennaan, joka on yusein tulinen Gehenna (Геенна огненная), ja se näyttää olevan synonyymi tulijärvelle.
- Uuden maailman käännös, jota Jehovan todistajat käyttävät, säilyttää eron Gehennan ja Haadeksen välillä translitteroimalla Gehennan ja kääntämällä "Hadeksen" (tai "Sheolin") "haudaksi". Aiemmissä painoksissa kaikkia kolmea nimeä ei ole käännetty.
- Sanaa "helvetti" ei käytetä Uudessa amerikkalaisessa Raamatussa paitsi Jobin kirjan alaviitteessä, jossa käännetään vaihtoehtoinen kohta Vulgatasta. Siinä sana vastaa Jeromen *inferos*-termiä, joka on käännös sanasta *sheol*. Gehenna on kääntämätön, Sheol ja Hades ovat joko kääntämättömiä tai muutettu "tuonpuoleiseksi". [58, 59]

Käännökset, jotka eivät tee eroa käsitteille

- 1000-luvun lopun Wessexin evankeliumit ja 1300-luvun Wycliffe Raamattu kääntävät sekä latinan helvetin että gehennan helvetiksi.
- 1500-luvun Tyndale ja monet myöhemmät kääntäjät tunsivat kreikankieliset termit, mutta Tyndale käänsi sekä Gehennan että Hadeksen englanninkielisen sanaksi Hell.
- 1600-luvun Kuningas Jaakon Raamatun versio on ainoa nykyajan käytössä oleva englanninkielinen käännös, joka kääntää sanat Sheol, Hades ja Gehenna kutsumalla niitä

kaikkia "helvetiksi".

Monet nykyajan kristityt pitävät Gehennaa ikuisen rangaistuksen paikkana. Anihilationistiset kristityt kuitenkin mieltävät Gehennan paikaksi, jossa syntisiä kidutetaan, kunnes heidät lopulta tuhotaan, sielu ja kaikki.

Jotkut kristityt tutkijat ovat kuitenkin ehdottaneet, että Gehenna ei ehkä ole synonyymi tulijärvelle, vaan profeettallinen metafora kauhealle kohtalolle, joka odotti monia siviilejä, jotka kuolivat Jerusalemin tuhossa vuonna 70 jKr. [60, 61, 62]

Islam

Islamissa helvetistä käytetään nimeä Jahannam, joka on suoraan peräisin Gehennasta. Koraani sisältää 77 viittausta islamilaiseen Gehennan tulkintaan, mutta siinä ei mainita Sheolia / Hadesta (kuolleiden asuinpaikka), vaan sen sijaan käytetään sanaa "Qabr", joka tarkoittaa hautaa). Muslimiperinteessä hautoja pidetään portteina toiseen maailmaan, sekä paratiisiin että helvettiin.

Eräät muslimitutkijat päättelivät, että helvetti on olemassa nykymaailman rinnalla jossain maan alla, ja yrittivät paikantaa sen sisäänkäynnin. Jotkut ehdottivat, että helvetin portit sijaitsevat Hinnomin laaksossa.

Jahannam itsessään on vain helvetin ylimmän kerroksen nimi, joka on säilytetty muslimisyntisille. Jopa ne, jotka kannattavat ikuista helvettiä, uskovat, että Jahannam lopulta tuhotaan. [63, 64, 65]

Viiteluettelo

1. *Masterman, Ernest W. G. "Hinnom, Valley of". International Standard Bible Encyclopedia. Retrieved 17 July 2021 – via InternationalStandardBible.com.*
2. Jones, Daniel; Roach, Peter, James Hartman and Jane

Setter, eds. *Cambridge English Pronouncing Dictionary*. 17th edition. Cambridge UP, 2006.

3. Negev, Avraham; Gibson, Shimon (2001). "Hinnom (Valley of)". *Archaeological Encyclopedia of the Holy Land*. New York and London: Continuum. p. 230. ISBN 0-8264-1316-1. Retrieved 17 July 2021.
4. Mitchell, Hinckley G. (1903). "The Wall of Jerusalem According to the Book of Nehemiah". *Journal of Bible Literature*. **22** (2): 108. doi:10.2307/3259194. JSTOR 3259194.
5. Watson E. Mills; Roger Aubrey Bullard (1990). *Mercer Dictionary of the Bible*. Mercer University Press. p. 319. ISBN 978-0-86554-373-7.
6. Kohler, Kaufmann; Ludwig Blau (1906). "Gehenna". *Jewish Encyclopedia*. "The place where children were sacrificed to the god Moloch was originally in the 'valley of the son of Hinnom,' to the south of Jerusalem (Joshua 15:8, passim; II Kings 23:10; Jeremiah 2:23; 7:31–32; 19:6, 13–14). For this reason the valley was deemed to be accursed, and 'Gehenna' therefore soon became a figurative equivalent for 'hell.'"
7. Kohler, Kaufmann; Ludwig Blau (1906). "Gehenna: Sin and Merit" *Jewish Encyclopedia*: "It is frequently said that certain sins will lead man into Gehenna. The name 'Gehenna' itself is explained to mean that unchastity will lead to Gehenna ('Er. 19a); so also will adultery, idolatry, pride, mockery, hypocrisy, anger, etc. (Soṭah 4b, 41b; Ta'an. 5a; B. B. 10b, 78b; 'Ab. Zarah 18b; Ned. 22a)."
"Hell". *Catholic Encyclopedia*: "[I]n the New Testament the term *Gehenna* is used more frequently in preference to *hades*, as a name for the place of punishment of the damned.... [The Valley of Hinnom was] held in abomination by the Jews, who, accordingly, used the name of this valley to designate the abode of the damned (Targ. Jon., Gen., iii, 24; Henoah, c. xxvi). And Christ adopted this usage of the term."

8. Trachtenberg, Joshua (2004) [Originally published 1939]. *Jewish Magic and Superstition*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. p. 66. ISBN 9780812218626.
9. "Bible Gateway passage: 2 Chronicles 28:3 – New International Version". Bible Gateway.
10. "Bible Gateway passage: 2 Chronicles 28:3 – English Standard Version". Bible Gateway.
11. Smith, G. A. 1907. *Jerusalem: The Topography, Economics and History from the Earliest Times to A.D. 70*, pages 170-180. London.
12. Dalman, G. 1930. *Jerusalem und sein Gelände*. Schriften des Deutschen Palastina-Instituts 4
13. Bailey, L. R. 1986. *Gehenna: The Topography of Hell*. BA 49: 187
14. Watson, Duane F. Hinnom. In Freedman, David Noel, ed., *The Anchor Bible Dictionary*, New York Doubleday 1997, 1992.
15. Geoffrey W. Bromiley, *International Standard Bible Encyclopedia: "E–J."* 1982.
16. Geoffrey W. Bromiley *International Standard Bible Encyclopedia: Q–Z*, 1995 p. 259 "Stager and Wolff have convincingly demonstrated that child sacrifice was practiced in Phoenecian Carthage (*Biblical Archaeology Review*, 10 [1984], 30–51). At the sanctuary called Tophet, children were sacrificed to the goddess Tank and her .."
17. Hays 2011 "... (Lev 18:21–27; Deut 12:31; 2 Kgs 16:3; 21:2), and there is indeed evidence for child sacrifice in ancient Syria-Palestine." [Footnote:] "Day, Molech, 18, esp. n. 11. See also A. R. W. Green, *The Role of Human Sacrifice in the Ancient Near East* (SBLDS 1; Missoula, Mont.: Scholars Press, 1975)."
18. P. Mosca, 'Child Sacrifice in Canaanite and Israelite Religion: A Study on Mulk and "pa' (PhD dissertation. Harvard University, Cambridge, MA, 1975)
19. Susan Niditch *War in the Hebrew Bible: A Study in the Ethics of Violence* 1995 p. 48 "An ancient Near Eastern

parallel for the cult of Molech is provided by Punic epigraphic and archaeological evidence (Heider:203)

20. *"Jeremiah 19:4 Context: Because they have forsaken me, and have estranged this place, and have burned incense in it to other gods, that they didn't know, they and their fathers and the kings of Judah; and have filled this place with the blood of innocents"*.
21. (J. Day:83; Heider:405; Mosca: 220, 228), ... Many no doubt did as Heider allows (269, 272, 406) though J. Day denies it (85). ... Heider and Mosca conclude, in fact, that a form of child sacrifice was a part of state-sponsored ritual until the reform of the ..."
22. Richard S. Hess, Gordon J. Wenham *Zion, City of Our God*. 1999, p. 182 "The sacrifices of children and the cult of Molech are associated with no other place than the Hinnom Valley. ... of Jerusalem, the Jebusites (brackets mine). As yet, no trace has been located through archaeological search in Ben- Hinnom or in the Kidron Valley. ... Carthage was found in an area of Tunis that has had little occupation on the site to eradicate the evidence left of a cult of child sacrifice there."
23. Christopher B. Hays *Death in the Iron Age II & in First Isaiah* 2011 p. 181 "Efforts to show that the Bible does not portray actual child sacrifice in the Molek cult, but rather dedication to the god by fire, have been convincingly disproved. Child sacrifice is well attested in the ancient world, especially in times of crisis."
24. McNamara, *Targums and Testament*, ISBN 978-0716506195
25. e.g. Mishnah Kiddushin 4.14, Avot 1.5, 5.19, 20; Tosefta Berachot 6.15; Babylonian Talmud Rosh Hashanah 16b:7a, Berachot 28b
26. Mishna Sanhedrin 10:2
27. Soṭah, 10b
28. Hyvernat & Kohler 1901, p. 133.
29. "ASK the Rabbi Query..." www.thehebrewcafe.com. 23 July 2021.
30. "AMON, KING OF JUDAH – JewishEncyclopedia.com".

jewishencyclopedia.com. © This article incorporates text from this source, which is in the public domain.

31. [According to Louis Ginzburg's *Legends of the Jews* "... For repentance he was given no time, for death cut him off in the fullness of his sinful ways...That the full measure of punishment was not meted out to Amon-his evil deeds were such that he should have forfeited his share in the World to come-was due to the circumstance of his having a pious and righteous son..". See *Legends of the Jews* p.281
32. "*Jehoiakim* | *Encyclopedia.com*". *www.encyclopedia.com*.
33. "*Legends of the Jews pp.104-105*".
34. *Sotah* 4b
35. *Jewish Encyclopedia*
36. *Deuteronomy* 14:1
37. *Sifre, Deuteronomy* 96
38. *Rosh Hashana* 17a
39. *Pesachim* 24 168b
40. *Tosefta Sanhedrin* 13:5; *Rosh Hashana* 17a
41. *Tosefta Sanhedrin* 13:5; compare *ib.* 12:9, apparently belonging to 13:5: "He who casts off the yoke [of the Law], and he who severs the Abrahamic covenant; he who interprets the Torah against the halakhic tradition, and he who pronounces in full the Ineffable Name—all these have no share in the world to come"
42. Hermann L. Strack and Paul Billerbeck, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud and Midrasch*, 5 vols. [Munich: Beck, 1922–56], 4:2:1030
43. Lloyd R. Bailey, "Gehenna: The Topography of Hell," *Biblical Archeologist* 49 [1986]: 189
44. Gabriel Barkay, "The Riches of Ketef Hinnom." *Biblical Archaeological Review* 35:4–5 (2005): 22–35, 122–26.
45. "The place where children were sacrificed to the god Moloch was originally in the "valley of the son of Hinnom," to the south of Jerusalem (*Josh.* xv. 8, *passim*; *II Kings* xxiii. 10; *Jer.* ii. 23; vii. 31–32; xix. 6, 13–14). For this reason the valley was deemed to be

accursed, and "Gehenna" therefore soon became a figurative equivalent for 'hell'." Gehenna –Jewish Encyclopedia By Kaufmann Kohler, Ludwig Blau; web-sourced: 02-11-2010.

46. "gehenna." Easton's 1897 Bible Dictionary. 27 Aug. 2009. Dictionary.com
<http://dictionary.reference.com/browse/gehenna>.
47. "Gehinnom". *Judaism 101*. Gehinnom is the Hebrew name; Gehenna is Yiddish.
48. "Hell". *Judaism 101*. The place of spiritual punishment and/or purification for the wicked dead in Judaism is not referred to as Hell, but as Gehinnom or She'ol.
49. "*Judaism 101: Olam Ha-Ba: The Afterlife*".
50. Maimonides' Introduction to Perek Helek, ed. and transl. by Maimonides Heritage Center, p. 3–4.
51. Maimonides' Introduction to Perek Helek, ed. and transl. by Maimonides Heritage Center, pp. 22–23.
52. "*Torah of Yeshuah: Book of Meqabyan I – III*". July 11, 2015.
53. "Blue Letter Bible. "Dictionary and Word Search for geenna (Strong's 1067)"". Archived from the original on 2012-06-29. Retrieved 2008-03-25.
54. "G5590 – psychē – Strong's Greek Lexicon (NKJV)". Retrieved 9 November 2017.
55. "G1067 – geenna – Strong's Greek Lexicon (KJV)". Retrieved 10 November 2017.
56. "Translations for 2Pe 2:4". Retrieved 10 November 2017.
57. Murdoch & Read (2004) *Early Germanic Literature and Culture*, p. 160. [1]
58. "YLT Search Results for "hell"". Retrieved 10 November 2017.
59. "BibleGateway – hell [search] – New American Bible (Revised Edition) (NABRE), 4th Edition". Retrieved 10 November 2017.
60. Metzger & Coogan (1993) *Oxford Companion to the Bible*, p. 243.
61. Gregg, Steve (2013). *All You Want to Know About Hell*.

Nashville, TN: Thomas Nelson. pp. 86–98.
ISBN 978-1401678302.

62. Wright, N. T. (1996). *Jesus and the Victory of God: Christian Origins and the Question of God, Volume 2*. Minneapolis: Fortress Press. pp. 454–55, fn. #47. ISBN 978-0281047178.
63. Richard P. Taylor (2000). *Death and the Afterlife: A Cultural Encyclopedia*. "JAHANNAM From the Hebrew gehinnom, which refers to a valley outside Jerusalem, Jahannam is the Islamic word for hell."
64. Lange, Christian (2016). *Paradise and Hell in Islamic Traditions*. Cambridge United Kingdom: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-50637-3.
65. Gardet, L., "D_j_ahannam", in: *Encyclopaedia of Islam*, Second Edition, Edited by: P. Bearman, Th. Bianquis, C.E. Bosworth, E. van Donzel, W.P. Heinrichs. Consulted online on 18 January 2023 doi:10.1163/1573-3912_islam_SIM_1930 First published online: 2012 First print edition: ISBN 9789004161214, 1960-2007

- Text is available under the Creative Commons Attribution-ShareAlike License 4.0; additional terms may apply.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Gehenna>

Corpus esoterica: Huviretki helvettiin

Corpus esoterica kokoaa yhteen esoteerisia mysteerijä salaoppeja. Kirjoittaminen on yksi tapa tuhata invalidin

arvottomia tunteja ja päiviä joutavanpäiväiseen. Mun helvetti on korvien välissä. Siellä on urean lähde ja allas, johon kusi virtaa, kunnes se täyttyy ja tulvii yli. Kusipään helvetti on suljettu tyhmyyden seitsemällä sinetillä.

Guru Arjan selittää, että ihmiset, jotka ovat sotkeutuneet emotionaaliseen kiintymykseen ja epäilyihin, elävät helvetissä tämän maan päällä, eli heidän elämänsä on helvettiä.

Eenok mainitaan Vanhassa testamentissa lyhyesti: Eenok kulki Jumalan kanssa. Sitten hän oli poissa. Jumala vei hänet. Eenokin kirjoissa kerrotaan, että Jumala teki Eenokista palavan enkelin – *Metatronin*. Uudessa testamentissa Eenokiin viitataan yli 100 kertaa.

Eenokin kirjoista vanhin on ajoitettu toisen temppelin aikaan noin 200-luvulle ennen ajanlaskun alkua. Ensimmäisessä kirjassa Eenok kuvaa mm. tulisia virtoja, joissa enkelit kärsivät ikuisia rangaistuksiaan.

Elleivät toiset olisi olleet hölmöjä, me olisimme. (Helvetin sananlaskuja, William Blake)

1. Eenok: vartijoiden kirja (apokryfikirjat)

[Luku 16]

Teurastuksen päivistä ja jättiläisten tuhosta ja kuolemasta, sieluista joiden lihan henget, jotka ovat poistuneet, tulevat tuhoutumaan ilman tuomiota – kuitenkin ne eivät tuhoudu ennen kuin lopun päivänä, suuren tuomion päivänä jolloin kaikki loppuu, Vartijat ja jumalattomat tuhotaan täydellisesti.

Ja nyt Vartijoille, jotka ovat lähettäneet sinut puhumaan heidän puolestaan, jotka olivat ennen taivaassa: – ”Te olette olleet taivaassa, mutta kaikkia salaisuuksia ei ole vielä paljastettu teille, ja te tiesitte arvottomat, ja nämä

sydämiemme kovuudessa teitte naisille tunnetuksi, ja näiden salaisuuksien kautta naiset ja miehet tekevät paljon pahaa maan päällä.” Sano heille siksi: – ”Teillä ei tule olemaan rauhaa.”

[Luku 17]

Ja he ottivat ja toivat minut paikkaan, jossa ne, jotka siellä olivat, olivat kuin liekehtivä tuli, ja kun he toivoivat, he ilmestyivät ihmisinä. Ja he toivat minut pimeyden paikkaan, ja vuorelle jonka huippu ylsi taivaaseen.

[Luku 21]

Ja minä jatkoin paikkaan, jossa oli kaaos. Ja minä näin siellä jotain kauheaa: Minä en nähnyt taivasta yllä enkä lujasti perustettua maata, vaan kauhean paikan. Ja siellä minä näin seitsemän taivaan tähteä kahlittuna yhteen, kuin suuret vuoret ja tulen. Sitten minä sanoin: – ”Minkä synnin tähden ne ovat sidotut, ja miksi ne on heitetty tänne?” Sitten sanoin Uriel: – ”Nämä ovat taivaan tähtiä, jotka ovat rikkoneet Herran käskyä, ja ovat kahlitut tänne kymmeneksi tuhanneksi vuodeksi,..”

Ja sieltä lähdin toiseen paikkaan, mikä oli vielä kauheampi kuin edellinen, ja näin kamalan asian: siellä paloi ja liekehti suuri tuli, ja paikka oli halki syvyyteen saakka, täynnä suuria laskeutuvia tulipylväitä.

Sanoin: – ”Kuinka pelottava paikka on ja kuinka kauhealta se näyttää!”

Sitten Uriel, yksi pyhistä enkeleistä vastasi ja sanoi minulle: – ”Eenok, miksi sinulla on tuollainen pelko ja kauhu?” Ja minä vastasin: – ”Tämän kauhean paikan tähden, ja tuskan näkemisen tähden.” Ja hän sanoi minulle: – ”Tämä paikka on enkeleiden vankila, ja täällä he tulevat olemaan vangittuina ikuisesti.”

[Luku 22]

Sieltä minä menin toiseen paikkaan, vuorelle joka oli kovaa kiveä. Ja siinä oli neljä onttoa kohtaa, syviä ja leveitä ja hyvin sileitä. Kuinka sileitä ja syviä ja pimeitä nämä ontot paikat ovat?

Rafael, yksi pyhistä enkeleistä, jotka olivat kanssani, vastasi ja sanoi minulle: – ”Nämä ontot paikat on luotu nimenomaan tätä varten, että kuolleiden sielujen henget kokoontuvat tänne, myös kaikki ihmisten lasten sielut kokoontuvat tänne. Ja nämä paikat on tehty vastaanottamaan ne heidän tuomitsemisensa päivään saakka.”

Minä näin kuolleen miehen hengen anovan, ja hänen äänensä meni taivaaseen ja anoi. Ja minä kysyin Rafaelilta, enkeliltä, joka oli kanssani, ja sanoin hänelle: – ”Tämä henki, joka anoo, kenen se on, jonka ääni menee anomaan taivaaseen?” Ja hän vastasi minulle sanoen: – ”Tämä on henki, joka lähti Aabelista, jonka hänen veljensä Kain tappoi, ja hän anoo häntä vastaan kunnes hänen siemenensä on tuhottu maan pinnalta, ja hänen siemenensä on tuhottu ihmisten siementen keskuudesta.”

Sitten minä kysyin liittyen siihen, ja liittyen kaikkiin onttoihin paikkoihin: – ”Miksi yksi on erotettu muista?” Ja hän vastasi ja sanoi minulle: – ”Nämä kolme on tehty, että kuolleiden henget voitaisiin erotella. Ja sellainen jako on tehty vanhurskaille hengille, siellä on kirkkaan veden lähde. Ja sellainen on tehty synnintekijöille, kun he kuolevat ja heidät haudataan maahan eikä heidän tuomiotaan ole laitettu täytäntöön heidän elinaikanaan. Täällä heidän henkensä asetetaan erilleen tässä suuressa tuskassa kunnes tulee tuomion päivä ja rangaistus ja kidutus niille, jotka kiroavat, ikuisiksi ajoiksi ja kosto heidän hengilleen. Täällä Hän pitää heitä sidottuna ikuisesti. Ja sellainen jako on tehty hengille, jotka anovat, jotka tekevät paljastuksia tuhostaan, kun heidät oli tapettu synnintekijöiden päivinä. Sellainen on tehty ihmisten hengille, jotka eivät olleet vanhurskaita vaan

synnintekijöitä, jotka olivat täydellisiä rikkomuksessa, ja heidän tovereilleen: mutta heidän henkiään ei tapeta tuomion päivänä eikä nosteta täältä.”

Johdatus helvettiin

*Kun kuljeskelin helvetin tulten seassa ja riemuitsin
Geniuksen nautinnoista, jotka Enkeleistä ovat kuin piina ja
mielipuolisuus, kokosin muutamia sikäläisiä sananlaskuja:
ajatellen, että samoin kuin jonkin kansan käyttämät
sananparret rastivat sen luonnetta, niin myös Helvetin
Sananlaskut ilmentävät infernaalisen viisauden laadun
paremmin kuin mikään rakennusten tai vaatteiden kuvaaminen.
(William Blake, Taivaan ja helvetin avioliitto)*

Filosofiassa ja teologiassa ”helvetti” viittaa sanan yleisimmässä merkityksessä jonkinlaiseen kauhistuttavaan kuolemanjälkeiseen tilaan. Englanninkielinen sana on johdettu indoeurooppalaisesta sanasta, joka tulee ”peittämistä” tarkoittavasta sanasta, ja liittyy hautaamiseen ja laajemmin ”kuolleiden paikkaan”.

Selvitykset helvetin luonteesta kuvaavat kuoleman jälkeisen ajan ulottuvuuksia: Jotkut itämaiset uskonnot opettavat, että kuoleman jälkeen ihmiset kärsivät tietoisina rangaistuksen synneistään ennen kuin he lopulta jälleensyntyvät (reinkarnoituvat). Tällä ”väliaikaisella helvetillä” on kuitenkin suhteellisen marginaalinen rooli näissä uskonnoissa, jotka tähtäävät eroon uudestisyntymisen kierteestä kokonaan.

Keskityn mytologisiin ja filosofisiin oppeihin, jotka liittyvät helvettiin sellaisena kuin se on noussut esiin juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin teistisissä uskonnoissa. Helvetti on perinteisissä eskatologisissa* viimeisen tuomion opetuksissa keskeisessä roolissa. Muiden uskontojen helvettejä sivuan lyhyesti.

***Eskatologia** on oppi maailman viimeisistä tapahtumista.

Viimeisillä tapahtumilla tarkoitetaan yleensä nykyisen maailman päättymistä ja uuden maailman syntymistä. Termi on muodostettu kreikan sanoista *eskatos* 'äärimmäinen' ja *logos* 'tieto'.

Viimeinen tuomio tai tuomiopäivä on historian huipentumatapahtuma, jossa Jumala herättää ruumiillisesti kuolleet ja erottaa vanhurskaat tai pelastetut (jotka rakastavat Jumalaa tai uskovat Jumalaan) jumalattomista, päästää pelastetut johonkin taivaaseen tai paratiisiin ja tuomitsee jumalattomat pysyvään helvettiin.

Monissa uskonnoissa ja kansanperinteissä helvetti on paikka, jossa sieluja rankaistaan monenlaisilla mielenvikaisilla ja mielikuvituksellisilla kärsimyksillä kuoleman jälkeen. Tunnusomaista on, että ikuinen rangaistus ja piina ei ole missään suhteessa tehdyn rikoksen (synnin) vakavuuteen.

Uskonnot, joilla on lineaarinen jumalallinen historia, kuvaavat helvettejä ikuisiksi, kuten esimerkiksi kristinusko ja islam, kun taas opit, jotka uskovat reinkarnaatioon, kuvaavat helvettiä inkarnaatioiden väliseksi ajanjaksoksi.

Monet uskonnot paikantavat helvetin toiseen ulottuvuuteen tai syvyyksiin maan poveen. Muita kuolemanjälkeisiä huviretkien kohteita ovat taivas, paratiisi, kiirastuli, limbo ja alamaailma.

Opit, jotka eivät pidä tuonpuoleista elämää rangaistuksen tai palkinnon paikkana, kuvaavat vain kuolleiden asuinpaikkaa, hautaa, neutraalia paikkaa, joka sijaitsee maan pinnan alla (esim. Kur, Hades ja Sheol). Tällaisia paikkoja rinnastetaan joskus englannin sanaan hell, vaikka oikeampi käännöksen olisi "alamaailma" tai "kuolleiden maailma". Muinaiset mesopotamialaiset, kreikkalaiset, roomalaiset ja suomalaiset uskonnot sisältävät sisäänkäynnit alamaailmaan elävien maasta.

*Kotiin tullessani minä näin viiden aistin kuilun yläpuolella,
siinä missä sileä jyrkänne rypistää otsaansa nykyiselle
maailmalle, valtavan Perkeleen leijailemassa kallionkylkeä
myöten: syövyttävillä tulilla hän kirjoitti seuraavan
lauseen, jonka ihmisten mielet nyt tajuavat ja jonka he maan
päällä lukevat: Entä jos jokainen ilmoihin tietään halkova
lintunen on summaton riemun maailma viiden aistisi kätkössä?
– William Blake, Taivaan ja helvetin avioliitto*

Yleiskatsaus

Tanakh (heprealainen Raamattu) sisältää vaihtelevia kuvauksia viimeisestä tuomiosta. Eräs silmiinpistävä kuvaus on heprealaisessa pyhissä kirjoituksissa Jesajan lopussa (66:22-24).

*Niin kuin uusi taivas ja uusi maa, jotka minä luon,
pysyvät minun edessäni, sanoo Herra,
niin pysyvät minun edessäni teidän sukunne ja teidän nimenne.
Ja aina uudenkuun päivänä.*

ja jokaisena sapattina
tulee koko ihmissuku,
ja kaikki kumartuvat minun eteeni,
sanoo Herra.

*Ja kun he lähtevät ulos, he näkevät niiden ruumiit,
jotka ovat minusta luopuneet.
Mato, joka niitä kalvaa, ei kuole,
liekki, joka niitä nuolee, ei sammuu.
Ne ovat kauhistava varoitus koko ihmissuvulle.*

Juutalaiset, jotka "pysyvät" Jumalan edessä uskollisina "uusissa taivaissa ja uudessa maassa", "menevät ulos katsomaan niiden ihmisten ruumiita, jotka kapinoivat [Jumalaa] vastaan, sillä heidän matonsa ei kuole, heidän tulensa ei sammuu, ja he tulevat kauhistukseksi kaikelle lihalle."

Markuksen evankeliumissa (9:48) Jeesus lainaa Jesajaa, kun hän kuvailee helvettiä paikaksi, "jossa mato ei koskaan kuole, eikä tuli koskaan sammuu".

Matteuksen evankeliumissa (25:31-46) Jeesus opettaa, että viimeisellä tuomiolla ne, jotka eivät välittäneet "vähäisimmistä", "menevät iankaikkiseen rangaistukseen": 'Totisesti: kaiken, minkä te olette tehneet yhdelle näistä vähäisimmistä veljistäni, sen te olette tehneet minulle.' Sitten hän sanoo vasemmalla puolellaan oleville: 'Menkää pois minun luotani, te kirotut, ikuisen tuleen, joka on varattu Saatanalle ja hänen enkeleilleen.'

Toisaalla Matteuksen evankeliumissa (8:12, 22:13, 24:51 ja 25:30) Jeesus vetoaa sanoo, että helvetti on "ulkoinen pimeys" (siis taivaan ulkopuolella) "jossa on itkua ja hampaiden kiristystä." Hän opettaa, että monet pyrkivät taivaaseen, mutta heidät suljetaan pois (Luuk. 13:22-30), mikä viittaa siihen, että helvetistä ei ole mitään keinoa paeta.

Uuden testamentin viimeinen kirja (Ilmestyskirja 20:7-15) kuvailee paholaista, kuolemaa, Haadesta ja "niitä, joiden nimeä ei ole kirjoitettu elämän kirjaan", heitetyksi "tuliseen järveen ja rikkiin ja heitä vaivataan päivät ja yöt aina ja ikuisesti."

Koraani opettaa, että helvetti on "vankila" (17:8), jossa "ne, jotka eivät usko ja toimivat väärin pysyvät ikuisesti" (4:168) kärsiäkseen "riittävän rangaistuksen" (9:68) synneistään. Siellä he "...palavat helvetin tulessa. Heti kun heidän nahkansa palaa, [Jumala] antaa heille uuden nahkan, jotta he todella tuntevat Jumalan vihan (4:55).

Näiden raamatullisten kuvausten pohdiskelu on synnyttänyt perinteisen näkemyksen helvetistä. Jesajan kohta, jossa helvetin asukkaat ovat matojen syömiä kuolleita ruumiita, viittaa siihen, että helvetti on tiedostamattoman olemassaolon tai ehkä jopa olemattomuuden tila. Ymmärtääkseni judaismiin ei

kuulu oppia ikuisesta kärsimyksestä.

Vaikka eräät evankeliumin kohdat saattavat sopia tähän näkemykseen, itkua ja hampaiden kiristystä koskevat kohdat näyttävät sen sijaan viittaavan siihen, että helvetin asukkaat ovat tietoisia hirvittävästä kärsimyksestään. Lisäksi Ilmestyskirjan ja Koraanin kohdat viittaavat siihen, että helvetin asukkaat kokevat piinaa (äärimmäistä tietoisista kärsimystä).

Perinteisen näkemyksen mukaan helvetin tunnetut ominaisuudet ovat siis kärsimystä (tämä tarkoittaa, että kirotut ovat olemassa ja ovat tietoisia), ja sen tarkoituksena on rankaista niitä, jotka eivät ole eläneet uskollisesti tässä elämässä.

Mitä rangaistuksen kestosta tiedetään?

Perinteinen näkemys opettaa, että helvetin kärsimys ei ole vain pysyvää, vaan välttämättä pysyvää. Kirottuilla ei ole mahdollista paeta helvetistä, vaan se on syntien peruuttamaton seuraus. Perinteisen näkemyksen eri versiot kumpuavat erilaisista käsityksistä helvetin kärsimyksestä.

Ankarimmassa versiossa – joka ottaa suuren osan raamatullisista kuvista kirjaimellisesti – helvetti sisältää sekä henkisen että fyysisen kärsimyksen äärimmäisiä muotoja. Tuomiopäivänä kaikki kuolleet herätetään fyysisesti kuolleista, ja tuomittujen ruumiit lähetetään kirjaimelliseen tulijärveen.

Augustinuksen mukaan tämä tuli aiheuttaa fyysisen palamisen tuskan, mutta ei kuluta kirottujen lihaa, joten heidän tuskansa ei koskaan lopu. Lisäksi kirottu kärsii psyykkisesti: heidän voimakkain halunsa on paeta helvetistä, mutta he ymmärtävät, että pakeneminen on mahdotonta, ja siten he kokevat turhautumisen lisäksi myös epätoivoa. Lisäksi, kuten Augustinus sanoo, heitä "kidutetaan hedelmättömällä katumuksella". (Kirja 9) He ymmärtävät, että heidän omat tekonsa ovat saaneet heidät tähän kurjaan asemaan, ja he

tulevat täyteen katumusta ja itseinhoa.

Psykologisen kärsimyksen ankarammassa näkemyksessä helvetin piinat saavat kirotut näkemään selvästi, ehkä ensimmäistä kertaa, että he todella haluavat yhteyttä Jumalan kanssa. Vaikka tämä ymmärrys saa heidät aitoon parannukseen ja halukkuuteen totella Jumalaa, heidän on 'liian myöhäistä' päästä taivaaseen, sillä helvetti on välttämättä ikuinen tila, josta ei ole pakoa.

Kovassa mallissa kirotut todella haluavat lähteä helvetistä, mutta eivät voi. Vaikka tämä näkemys sopii joihinkin edellä mainittuihin raamatullisiin kuvauksiin, ikuista rangaistusta on vaikea sovittaa yhteen ajatuksen kanssa, että Jumala rakastaa kaikkia ihmisiä, myös kirottuja.

Vaikuttaa siltä, että todella katuva helvetin asukas voi saavuttaa saman psykologisen rakkauden tilan Jumalaa kohtaan, josta nauttivat taivaan siunatut. Siksi on vaikea kuvitella, että rakastava Jumala haluaisi pitää katuvan henkilön helvetissä. Vihjailu, että Jumala haluaisi päästää katuvat taivaaseen, mutta ei pysty siihen, olisi Jumalan kaikkivaltisuuden kieltämistä.

Tätä argumentaatiota vastaan jotkut saattavat väittää, että Jumala ei itse asiassa rakasta kaikkia ihmisiä, vaan ainoastaan valittuja, jotka on ennalta määrätty (predestinoitu) pelastukseen.

Toiset saattavat huomauttaa, että taivas on palkinto Jumalan rakkaudesta kuolevaisen elämän epäselvissä olosuhteissa; ne, jotka tekevät parannuksen vasta rangaistuksen jälkeen, eivät ansaitse taivasta samalla tavalla kuin siunatut. Tätä perustelua olisi monien kristittyjen vaikea esittää, koska he painottavat jumalallisen armon ja Jeesuksen antaman uhrin tärkeyttä ihmisen pelastumisessa.

Helvetin etymologia

Moderni englanninkielinen sana *hell* on johdettu muinaisenglannin sanasta *hel*, *helle* (todistettavasti ensimmäisen kerran noin vuonna 725 jKr. viittaamaan kuolleiden alamaailmaan). Sanan historia ulottuu anglosaksiseen pakanalliseen aikaan.[1]

Sanalla on sukusanat kaikissa germaanisten kielten haaroissa, mukaan lukien muinaisnorjalainen *hel* (joka viittaa pohjoismaisessa mytologiassa sekä sijaintiin että jumalattaren kaltaiseen olentoon), vanhafriisiläinen *helle*, vanhasaksilainen *hellia*, vanha yläsaksalainen *hella* ja goottilainen *halja*.

Kaikki muodot ovat lopulta peräisin rekonstruoidusta protogermaanisesta feminiinisubstantiivista **xaljō* tai **haljō* ('piilotettu paikka, alamaailma'). Proto-germaaninen muoto puolestaan on peräisin proto-indoeurooppalaisen juuren *o-*asteisesta muodosta **kel-*, **kol-*: 'peittää, peittää, säästää'.[2]

Indoeurooppalaisiin sukulaisiin kuuluvat latinalainen *cēlare* ("piilota", joka liittyy englanninkieliseen sanaan *cellar*) ja varhainen irlantilainen *ceilid* ("piilottaa"). Germaanisten kansojen kristinuskon yhteydessä protogermaanisesta **xaljōn* laajennukset tulkittiin uudelleen merkitsemään alamaailmaa kristillisessä mytologiassa[1][3] (ks. Gehenna).

Aiheeseen liittyviä varhaisgermaanisista termejä ja käsitteitä ovat protogermaaninen **xalja-rūnō(n)*, feminiininen yhdistesubstantiivi, ja **xalja-wītjan*, neutraali yhdistelmäsubstantiivi. Tämä muoto on rekonstruoitu latinoidusta goottilaisen monikon substantiivista **haliurunnae* (todisti Jordanes; filologi Vladimir Orelin mukaan tarkoittaa 'noitia'), vanhan englannin *helle-rūne* ('velho, necromancer' Orelin mukaan) ja vanhasta yläsaksasta. *helli-rūna* 'taika'. Yhdiste koostuu kahdesta elementistä: **xaljō* (**haljō*) ja

*rūnō, protogermaaninen edeltäjä nykyenglannin runeelle.[4]

Goottilaisen haliurunnaen toinen elementti voi kuitenkin sen sijaan olla agentti-substantiivi verbistä rinnan ("juoksemaan, menemään"), mikä tekisi sen kirjaimellisesta merkityksestä "joka matkustaa alamaailmaan".[5][6]

Proto-germaaninen *xalja-wītjan (tai *halja-wītjan) on rekonstruoitu vanhannorjalaisista sanoista hel-víti 'helvetti', vanhan englannin sanoista helle-wíte 'hell-torment, hell', old Saxon helli-wīti 'hell', ja Keskiyläsaksan feminiininen substantiivi helle-wīze. Yhdiste on yhdistelmä sanoista *xaljō (käsitelty edellä) ja *wītjan (rekonstruoitu sellaisista muodoista kuin vanhan englannin witt 'oikea mieli, järki', vanhasaksilainen gewit 'ymmärrys' ja goottilainen un-witi 'tyhmyys, ymmärrys'). [7]

Uskonto, mytologia ja kansanperinne

Helvetti esiintyy monissa mytologioissa ja uskonnoissa. Siellä asuu yleensä demonit ja kuolleiden ihmisten sielut. Faabeli helvetistä, joka toistuu kansanperinnössä useissa kulttuureissa, on allegoria pitkistä lusikoista*.

*Allegoria pitkistä lusikoista on vertaus, joka osoittaa eron taivaan ja helvetin välillä ihmisten avulla, jotka pakotetaan syömään pitkillä lusikoilla. Se perustuu Romshishokin rabbi Haimiin ja muihin lähteisiin. Allegoria voidaan tiivistää seuraavasti: Jokaisella paikkakunnalla asukkaat saavat ruokaa, mutta välineet ovat liian vaikeita palvella itsensä. Helvetissä ihmiset eivät voi tehdä yhteistyötä, ja siksi he näkevät nälkää. Taivaassa ruokailijat ruokkivat toisiaan pöydän toiselle puolelle ja ovat kylläisiä. Tarina voi rohkaista ihmisiä olemaan ystävällisiä toisilleen. Tarusta on erilaisia tulkintoja, mukaan lukien sen käyttö saarnoissa ja neuvoissa yksinäisille ihmisille. Tarina viittaa siihen, että ihmisillä on mahdollisuus käyttää heille annettua (pitkät lusikat tässä allegoriassa) toistensa ravitsemiseen, mutta ongelma on, kuten Haim huomauttaa, siinä, kuinka ihmiset kohtelevat toisiaan. Kun annetaan samat tasapuoliset toimintaedellytykset, yksi toisiaan hyvin kohteleva ryhmä luo miellyttävän ympäristön, kun taas toinen ryhmä ihmisiä, joilla on täsmälleen samat työvälineet, voi luoda epämiellyttäviä olosuhteita yksinkertaisesti sillä, miten he kohtelevat toisiaan. Kirjailija Dawn Eden ehdottaa, että tämä on yksinkertainen totuus, jonka yksinäiset ihmiset, jotka eivät pysty näkemään tilannettaan selkeästi, voivat helposti unohtaa.

Rangaistus

Rangaistus vastaa elämän aikana tehtyjä syntejä. Joskus erot ovat erityisiä, jolloin kirottu sielu kärsii jokaisesta tehdystä synnistä, kuten Platonin myytissä Er'istä tai Danten jumalallisessa näytelmässä. Joskus rangaistukset ovat yleisiä, ja tuomitut syntiset on syrjäytetty yhteen tai useampaan helvetin kammioon tai tasolle.

Monissa kulttuureissa, ml. kristinusko ja islam, helvetti kuvataan tulisena, kauhistuttavana, tuskallisena ja ankarana rangaistuksena, joka aiheuttaa kärsimystä syyllisille.[11]

Huolimatta näistä yleisistä helvetin kuvauksista tulipaikkana, jotkut muut perinteet kuvaavat helvetin kylmänä. Buddhalaiset – ja erityisesti tiibetiläiset buddhalaiset – kuvaukset helvetistä sisältävät yhtä paljon kuumia ja kylmiä helvettejä. Kristillisten kuvausten joukossa Danten Inferno kuvaa helvetin sisintä (9.) kehää veren ja syyllisyyden jäätyneenä järvenä.[12]

Mutta kylmällä oli osansa myös aikaisemmissä kristillisissä helvetin tai kiirastulen kuvauksissa, kuten Paavalin Apokalypsissa 300-luvun alusta, Beden (Venerabilis) "Vision of Drythelm'issa" 700-luvulta, "St Patrick's Purgatory", "Vision of Tundale" eli "Visio Tnugdali" ja "Vision of the Munk of Eynsham", kaikki 1200-luvulta ja "Vision of Thurkill" 1300-luvun alusta.[13][14][15][16]

Polyteismi

Afrikka

Swahili-mytologian helvettiä kutsutaan kuzimuksi, ja usko siihen kehittyi 7. ja 8. vuosisadalla Itä-Afrikan rannikon muslimikauppiaiden vaikutuksesta. Se on kuviteltu erittäin kylmäksi paikaksi.

Serer uskonto hylkää yleisen käsityksen taivaasta ja helvetistä. Serer-uskonnossa kauan sitten edesmenneiden esi-isien hyväksyntä on niin lähellä taivasta kuin mahdollista. Hylkääminen ja vaeltelevaksi sieluksi tuleminen on eräänlainen helvetti kuolleen.

Kuolleiden sielujen on lähdettävä Jaaniwiin (sielun pyhään asuinpaikkaan). Vain ne, jotka ovat eläneet elämänsä maan päällä Serer-oppien mukaisesti, voivat tehdä tämän välttämättömän matkan ja siten olla esi-isiensä hyväksymiä. Niistä, jotka eivät pääse matkaan, tulee eksyneitä ja vaeltavia sieluja, mutta he eivät pala "helvetin tulessa".

Joruba-mytologian mukaan helvetin tulta ei ole olemassa. Pahat ihmiset (syyllistyvät esim. varkauksiin, noituuteen, murhaan tai julmuuteen) rajoittuvat Orun Apaadiin (ruukkujen taivas), kun taas hyvät ihmiset elävät edelleen esi-isiensä valtakunnassa, Orun Baba Enissä (isiemme taivas) [17, 18, 19, 20, 21]

Muinainen Egypti

Osiris-kultin nousun myötä Keski-kuningaskunnan aikana "uskonnon demokratisoituminen" tarjosi jopa kurjimmille mahdollisuuden iankaikkiseen elämään. Moraalisesta soveltuvuudesta tuli hallitseva tekijä henkilön sopivuuden määrittämisessä.

Kuollessaan henkilö kohtaa tuomion 42 jumalallisen tuomarin tuomioistuimen toimesta. Jos kuolleet olivat eläneet totuudellista ja oikeaa elämää edustavan jumalatar Maat'in käskyjen mukaista elämää, henkilö toivotettiin tervetulleeksi taivaan ruokopelloille. Jos henkilö todettiin syylliseksi valheelliseen ja väärään elämään, hänet heitettiin Ammit'ille, "kuolleiden syöjälle", ja hänet tuomittiin tulijärveen.[22, 23]

Syöjän vangitsema henkilö joutuu ensin kauhistuttavan rangaistuksen kohteeksi ja sitten tuhotaan. Nämä

rangaistuskuvaukset ovat saattaneet vaikuttaa keskiaikaisiin käsityksiin helvetin infernosta (liekehtivästä järvestä, pätsistä) varhaiskristillisten ja koptilaisten tekstien kautta.[24]

Puhdistuminen sieluille, joita pidetään oikeutettuina, näkyy "Flame Islandin" kuvauksissa, jossa ihmiset kokevat voiton pahasta ja uudestisyntymisen. Kirottu täydellinen tuho olemattomuuden tilaan odottaa, mutta ikuisesta kidutuksesta ei ole viitteitä; sydämen punnitus egyptiläisessä mytologiassa voi johtaa tuhoon.[25][26]

Khaemwese taru kuvaa rikkaan ja ahneen kärsimystä: itsekkyyden piinaa tätäkuolemassa. Taru vertaa rikkaan piinaa kuolleen köyhän miehen autuaaseen tilaan. Jumalallinen anteeksiantamus tuomion yhteydessä oli muinaisten egyptiläisten keskeinen huolenaihe.

Moderni ymmärrys egyptiläisistä helvetin käsityksistä perustuu kuuteen muinaiseen tekstiin:

1. *The Book of Two Ways (Book of the Ways of Rosetau)*
2. *The Book of Amduat (Book of the Hidden Room, Book of That Which Is in the Underworld)*
3. *The Book of Gates*
4. *The Book of the Dead (Book of Going Forth by Day)*
5. *The Book of the Earth*
6. *The Book of Caverns*

[22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29]

Book of the Dead

Asia

Aasian helvettejä ovat Bagobo "Gimokodan" (jonka uskotaan olevan enemmän toista maailmaa: Punainen alue on varattu niille, jotka kuolivat taistelussa, kun taas tavalliset ihmiset menevät valkoiselle alueelle). Dharmisissa uskonnoissa helvettejä ovat "Kalichi" ja "Naraka".

Muutamien lähteiden mukaan helvetti on maan alla, ja sitä kuvataan kutsumattomaksi kosteaksi tai tuliseksi paikaksi, joka on varattu syntisille ihmisille ainu-uskonnossa, kuten lähetyssaarnaaja John Batchelor totesi. Usko helvettiin ei kuitenkaan esiinny ainujen suullisessa perinteessä. Sen sijaan ainu-uskonnossa uskotaan, että vainajan sielusta (ramat) tulee kamuy kuoleman jälkeen.

Uskotaan myös, että ihmisen, joka on ollut paha elämänsä aikana, tehnyt itsemurhan, murhattu tai kuollut suuressa tuskassa, sielusta tulee aave (tukap), joka kummittelee eläviä saavuttaakseen täyttymyksen. Taolaisuudessa helvettiä edustaa Diyu.[30, 31, 32, 33, 34]

Muinainen Mesopotamia

Ancient Mesopotamian underworld

Sumerilainen kuolemanjälkeinen elämä oli tumma, synkkä luola, joka sijaitsi syvällä maan povessa. Siellä kuolleiden uskottiin jatkavan "varjomaista versiota maanpäällisestä elämästä". Tämä synkkä alue tunnettiin nimellä Kur ja sitä hallitsee uskomusten mukaan jumalatar Ereshkigal. Kaikki sielut päätyvät kuoleman jälkeen samaan tuonpuoleiseen. Ihmisen teoilla elämän aikana ei ole vaikutusta siihen, miten henkilöä kohdellaan tuonpuoleisessa.

Kurin sielujen uskottiin syövän vain kuivaa pölyä . Tämän vuoksi vainajan perheenjäsenet kaatoivat rituaalisesti juomia kuolleen hautaan savipiippua pitkin, jotta kuolleet saivat juoda. Hautajaiset osoittavat, että joidenkin menehtyneiden

omaiset uskoivat, että jumalatar Inannalla, Ereshkigalin nuoremmalla sisarella oli valta palkita palvojansa erityisillä palveluksilla tuonpuoleisessa elämässä.

Urin kolmannen dynastian aikana uskottiin, että ihmisen kohtelu tuonpuoleisessa elämässä riippui siitä, miten hänet haudattiin. Ylellisen hautauksen saaneita kohdeltiin hyvin, mutta huonosti haudatuille kävi huonosti.

Kurin sisäänkäynnin uskottiin olevan Zagrosin vuoristossa kaukoidässä. Siinä oli seitsemän porttia, joista sielun piti kulkea. Neti (jumala) oli portinvartija. Ereshkigalin *sukkal* eli sanansaattaja oli Namtar-jumala.

Gallat olivat demonien luokka, joiden uskottiin asuvan alamaailmassa. Niiden ensisijainen tarkoitus näyttää olleen raahata onnettomia kuolevaisia takaisin Kuriin. Heihin viitataan usein maagisissa teksteissä, Joissakin teksteissä Galloja kuvataan olevan seitsemän kappaletta. Useat säilyneet runot kuvaavat gallaa, joka veti Dumuzidin (jumala) alamaailmaan.

Myöhemmät mesopotamialaiset tunsivat tämän alamaailman itäseemiläisellä nimellä: Irkalla. Akkadikaudella Ereshkigalin rooli alamaailman hallitsijana annettiin Nergalille, kuoleman jumalalle. Akkadilaiset yrittivät harmonisoida tätä alamaailman kaksoishallintoa tekemällä Nergal Ereshkigalin aviomieheksi. [35, 36, 37] Mesopotamian historiaan ja mytologiaan palaan myöhemmin.

Kreikka ja Rooma

Tartarus

Klassisessa kreikkalaisessa mytologiassa taivaan ja maan alapuolella on Tartarus tai Tartaros (muinaiskreikaksi: Τάρταρος). Se on syvä synkkä paikka, kuoppa tai kuilu, jota käytetään Haadekseen* joutuneiden kidutuksen ja kärsimyksen vankityrmänä Tartarusen ollessa helvetin komponentti.

*Haades eli **Hades** (m.kreik. Ἅιδης tai Ἄιδης 'näkymätön') tarkoittaa kreikkalaisessa ja roomalaisessa jumaltarustossa esiintyvää vainajalaa eli tuonpuoleista. Kreikkalaisessa mytologiassa Haades on myös paikkaa hallitsevan jumalan nimi.

Platon kirjoitti Gorgiaksessa (n. 400 eKr.), että vainajien sielut tuomittiin sen jälkeen, kun he maksoivat kuolleiden joen ylittämistä, ja rangaistuksen saaneet lähetettiin Tartarukseen. Rangaistuspaikkana sitä voidaan pitää helvettinä. Klassinen Haades sen sijaan muistuttaa enemmän Vanhan testamentin Sheolia. Roomalaiset omaksuivat myöhemmin nämä näkemykset.[39]

Abrahamilaiset uskonnot

Helvettiä sisältyy tavalla tai toisella Abrahamilaisiin uskonnoihin, joissa se tarkoittaa rangaistuksen paikkaa tai rangaistusta.[40]

Paavali opettaa korinttolaisille: Sillä minä, joka tosin ruumiillisesti olen poissa, mutta hengessä kuitenkin läsnä, olen jo, niinkuin läsnäollen, puolestani päättänyt, että se, joka tuommoisen teon on tehnyt (*hän puhuu haureuden synnistä*) – – – on Herran Jeesuksen nimessä hyljättävä saatanan haltuun lihan turmioksi, että hänen henkensä pelastuisi Herran päivänä. Paavalin mukaan liha kärsii (synnin seurauksena), mutta Saatanelle joutuneen henki pelastuu Herran päivänä.

Judaismi

Gehenna ja Sheol

Judaismiin ei sisälly erityistä oppia kuolemanjälkeisestä elämästä, mutta juutalaisuuteen kuuluu mystinen/ortodoksinen perinne Gehinnomista.

Gehinnom ei ole helvetti, vaan alunperin hauta ja myöhempinä aikoina eräänlainen Kiirastuli, jossa tuomitaan elämän tekojen perusteella – tai ehkä pikemminkin paikka, jossa ihminen tulee täysin tietoiseksi omista puutteistaan ja negatiivisista teoistaan elämän aikana.

Kabbala selittää Gehinnomin *"odotushuoneeksi"* (yleisesti käännettynä *"sisääntuloreitti"*) kaikille sieluille (ei vain jumalattomille). Enemmistö rabbiinisesta ajattelusta väittää, että ihmiset eivät ole Gehinnomissa ikuisesti; pisin aika, mitä siellä voi olla, on 12 kuukautta. Jotkut pitävät sitä hengellisenä paikkana, jossa sielu puhdistetaan ja taotaan sen lopullista nousua varten Olam Habahiin (hepr. אולם הבחי; l. *"Tuleva maailma"*, jota usein pidetään analogisena kristittyjen taivaalle).

Tämä kerrotaan Kabbalassa, jossa sielua kuvataan murtuvaksi, kuin kynttilän liekki, joka sytyttää toisen kynttilän: sielun osa, joka nousee ylös puhtaana, mutta *"keskeneräinen"* syntyy uudelleen. Juutalaisten opetusten mukaan helvetti ei ole täysin fyysistä; pikemminkin sitä voidaan verrata hyvin voimakkaaseen hapean tunteeseen. Ihmiset häpeävät tekojaan ja tämä on kärsimystä, joka kuittaa huonot teot.

Kun joku on poikennut Jumalan tahdosta, hänen sanotaan olevan Gehinnomissa. Tämän ei ole tarkoitus viitata johonkin tulevaisuuden pisteeseen, vaan nykyhetkeen. *Teshuvan* (paluu) porttien sanotaan olevan aina auki, joten ihminen voi milloin tahansa kohdistaa tahtonsa Jumalan tahtoon. Jumalan tahdon vastainen oleminen on sinänsä Tooran mukainen rangaistus. [41]

Monet juutalaisen mystiikan, erityisesti Kabbalan, tutkijat kuvaavat seitsemää helvetin "osastoa" tai "asutusta", aivan kuten he kuvaavat taivaan seitsemää jakoa. Näillä jaotteluilla on monia eri nimiä, ja useimmin mainitut ovat seuraavat:

- **Sheol** (שְׁאוֹל – "alinen, tuonpuoleinen", "Hades"; "hauta")
- **Abaddon** (אַבְדּוֹן – "tuomio", "kadotus", "tuho")
- **Be'er Shachat** (בְּעַר שַׁחַת, *Be'er Shachath* – "rappion kuoppa")
- **Tit ha-Yaven** (תֵּית הַיָּבֵן – "takertuva muta")
- **Sha'are Mavet** (שַׁאֲרֵי מַוֶּת, *Sha'arei Maveth* – "kuoleman portit")
- **Tzalmavet** (תְּצַלְמַוֶּת, *Tsalmaveth* – "kuoleman varjo")
- **Gehinnom** (גְּהִינּוֹם, *Gehinnom* – "Hinnom'in laakso"; "Tartarus", "Purgatory")

Edellä mainittujen lisäksi on olemassa myös muita termejä, joita on usein käytetty viittaamaan joko helvettiin yleensä tai johonkin alamaailman alueeseen:

- **Azazel** (אַזַּזֵּל, compd. of ez אֵז: "goat" + azal אָזַל: "to go away" – "goat of departure", "syntipukki"; "täydellinen hävitys", "kadotus")
- **Dudael** (דּוּדַאֵל – lit. "Jumalan pata")
- **Tehom** (תְּהוֹם – "syvyys"; "meri", "syvä meri")[42]
- **Tophet** (תּוֹפֵת or תּוֹפֵת, *Topheth* – "tulinen paikka", "palava paikka", "paikka, jossa päälle syljetään"; "inferno")[43][44]
- **Tzoah Rotachat** (תְּצוֹחַ רוֹתַחַת, *Tsoah Rothachath* – "kiehuvat ulosteet")[45]

- **Mashchit** (מַשְׁחִית, *Mashchith* – "hävitys", "tuho")
- **Dumah** (דּוּמָה – "hiljaisuus")
- **Neshiyah** (נֶשִׁיָּה – "unohdus", "Limbo")
- **Bor Shaon** (בּוֹר שַׁעֲוֹן – "äänen säiliö")
- **Eretz Tachtit** (אֶרֶץ תַּחְתִּית, *Erets Tachtith* – "matalin maailma").[46][47]
- **Masak Mavdil** (מַסַּק מַבְדִּיל, *Masak Mabdil* – "jakava verho")
- **Haguel** (חָגֵל – "hävityksen paikka", "hävitys", "hukka")[48]
- **Ikisat** (אִקִּיסַת – "käärmeet", "lohikäärmeet"; "tulevan rangaistuksen paikka")[49][50]

Qliphoth.

Maimonides julistaa 13 uskonperiaatteessaan, että rabbiinisen kirjallisuuden helvetit olivat pedagogisesti motivoituja keksintöjä, jotka kannustivat ihmiskuntaa kunnioittamaan Tooran epäkypsinä pidettyjä käskyjä. Sen sijaan, että heidät lähetettäisiin helvettiin, jumalattomien sielut itse asiassa häviävät.[51, 52]

Jeesuksen aikoihin lähes kaikki judaismiin harjoittajat uskoivat, että heidän polveutumisensa Abrahamista esti automaattisesti heitä joutumasta helvettiin. Pelastuksen ansaitakseen enemmistö juutalaisista "tunnusti syntisyytensä ja tunnusti syntinsä." [53, 54]

Kristinusko

Lue myös: Hell in Christianity ja Christian views on Hades

Kristillinen oppi helvetistä on peräisin Uudesta testamentista. Englanninkielinen sana helvetti ei ilmeisesti esiinny kreikkalaisessa Uudessa testamentissa; sen sijaan käytetään kreikankielisiä sanoja: Tartarus tai Hades tai heprean sanaa Gehinnom.

Septuagintassa ja Uudessa testamentissa kirjoittajat käyttivät

heprealaisesta Sheolista kreikkalaista termiä Hades, mutta pikemminkin juutalaisessa kuin kreikkalaisessa kontekstissa, eli Sheol, kuten Saarnaajan kirjassa [55] kuvataan. Sheol tai Hades on paikka, jossa ei ole toimintaa.

Augustinuksesta lähtien monet kristityt ovat uskoneet, että kristittyjen kuolleiden sielut lepäävät rauhassa, mutta tuomittujen sielut kärsivät ylösnousemukseen asti.[56]

Heprealainen raamattu	Septuaginta	Kreikkalainen UT	Kertaa UT:ssa	Vulgata	King James	Uusi käännös
שְׁאוֹל (Sheol) [57]	Ἅιδης (Haïdēs) [58]	Ἅδης (Ádēs) [59]	x10 [60]	infernus [61]	Hell	Hades
גֵּהֶנּוֹם (Ge Hinom) [62]	Εννομ (Ennom) [63]	γέεννα (géenna) [64]	x11 [65]	gehennae [66]/gehennam [67]	Hell	Hell
(Not applicable)	(Not applicable)	Τάρταρος (Tartaróō) [68]	x1	tartarum [69]	Hell	Hell

Vaikka nämä kolme termiä käännetään Kuningas James'in käännöksessä "helvetiksi", niillä on kolme hyvin erilaista merkitystä.

- Hadeksella on yhtäläisyyksiä Vanhan testamentin termiin Sheol "kuolleiden paikka" tai "hauta". Siten sitä käytetään viittaamaan sekä vanhurskaaseen että jumalattomaan, koska molemmat päätyvät lopulta sinne. [70]
- Gehenna viittaa "Hinnom'in laaksoon", joka oli kaatopaikka Jerusalemin ulkopuolella. Se oli paikka, jossa ihmiset polttivat jätteitään, joten siellä paloi ikuinen tuli. Sellaisten syntisten, jotka olivat pelastuksen ulottumattomissa (kuten itsemurhan tehneet), ruumiit vietiin Hinnomin laaksoon hävitettäväksi. [71] Uudessa testamentissa Gehenna on metafora rangaistuksesta, jonka syntiset kohtaavat jälleensyntymän jälkeen. [72]
- Tartaróō (" Tartarus", joka mainitaan Titaanien yhteydessä hellenimytologiassa (Illiad) esiintyy vain kerran Uudessa testamentissa (Toinen Pietarin kirje

2:4*), jossa se on rinnasteinen 1. Eenokin kirjan maininnalle langenneiden enkeleiden rangaistuksesta.

*2:4 Sillä ei Jumala säästänyt enkeleitä, jotka syntiä tekivät, vaan syöksi heidät syvyyteen, pimeyden kuiluihin, ja hylkäsi heidät tuomiota varten säilytettäväksi. Pietari ei viittaa Tartaruksesta paikkana, jonne langenneet ihmissielut päätyvät kuoleman jälkeen.

Roomalaiskatolisen kirkon Trenton kirkolliskokous opetti 14. istuntonsa 5. kaanonissa, että tuomio on ikuinen: "...iankaikkisen autuuden menetys ja iankaikkinen tuomio, jonka syntinen on kokenut..."

Katolinen kirkko kuvaa helvettiä "tilaksi, jossa syntinen suljetaan lopullisesti pois yhteydestä Jumalaan ja siunattuihin". Sielu joutuu helvettiin, jos ihminen ei kadu kuolemansyntiä ja hyväksy Jumalan armollista rakkautta. Syntinen joutuu ikuisesti eroon Jumalasta omalla vapaalla valinnalla välittömästi kuoleman jälkeen.[74, 75]

Roomalaiskatolisessa kirkossa ja monissa muissa kristillisissä kirkoissa (kuten metodisteissa, baptisteissa ja episkopaalien kirkoissa sekä joissakin kreikkalaisortodoksisissa kirkoissa), helvettiä opetetaan sellaisten syntisten kohtaloksi, joita ei ole havaittu kelvollisiksi ylösnousemukseen viimeisen tuomion jälkeen. Viimeisellä tuomiolla syntisiä rangaistaan ikuisesti synnistä ja heidät erotetaan pysyvästi Jumalasta.[76, 77, 78, 79, 80]

Tuomion luonne on ristiriidassa sen kanssa, että monet protestanttiset kirkot opettavat, että pelastus tulee hyväksymällä Jeesuksen Kristuksen pelastajakseen, kun taas Kreikan ortodoksiset ja katoliset kirkot opettavat, että tuomio riippuu sekä uskosta että teoista.

Kuitenkin monet liberaalikristityt pääprotestanttisissa kirkoissa uskovat yleismaailmalliseen sovintoon, vaikka se

onkin ristiriidassa perinteisten oppien kanssa, joita evankeliset yleensä harjoittavat omissa kirkkokunnissaan. Mitä tulee uskoon helvettiin, *Extra Ecclesiam nulla salus*in tulkinta on myös merkityksellinen. Jotkut modernit kristityt teologit hyväksyvät ehdollisen kuolemattomuuden oppeja. Ehdollinen kuolemattomuus on usko, että sielu kuolee ruumiin kanssa eikä elä uudelleen ennen ylösnousemusta.

Kuten muissakin toisen temppelin aikakauden juutalaisissa kirjoituksissa, Uuden testamentin tekstissä erotetaan kaksi sanaa, jotka molemmat on käännetty "helvetiksi" vanhemmissa englanninkielisissä Raamatuissa: Hades, "hauta" ja Gehenna, jossa Jumala "voi tuhota sekä ruumiin että sielun." Kristittyjen vähemmistö tulkitsee tämän tarkoittavan, että Hades ja Gehenna eivät ole ikuisia, vaan viittaavat jumalattomien lopulliseen tuhoon Tulijärvessä kuluttavassa tulessa ylösnousemuksen jälkeen.

Heprealaisesta tekstistä käännettyjen kreikkalaisten sanojen vuoksi heprealaiset ajatukset ovat sekoittuneet kreikkalaisiin myytteihin ja ideoihin. Heprealaisessa tekstissä kun ihmiset kuolivat, he menivät Sheoliin (hauta) ja jumalattomat menivät lopulta Gehennaan (Hinnomin laaksoon, jossa sijaitsi Jerusalemin kaatopaikka; siellä paloi ikuinen tuli ihmisten polttaessa jätteitä ja kuolleiden raatoja), jossa ikuinen tuli poltti heidät.

Heprealaiset sanat "*hauta*" tai "*kuolema*" tai "*pahojen lopullinen tuhoaminen*" käännettiin käyttäen kreikkalaisia sanoja, ja myöhemmissä teksteissä niihin sekoittui käännösvirheitä, pakanallisia vaikutteita ja kreikkalaisia myyttejä.

Kristillinen kuolevaisuusoppi (mortalismi) päättelee, että kaikkien miesten ja naisten, ml. kristittyjen, on kuoltava, eivätkä elämä ja tietoisuus jatku kuoleman jälkeen. Siksi annihilationismi sisältää opin, jonka mukaan "pahat" hävitetään/tuhotaan sen sijaan, että heitä piinataan

ikuisesti perinteisessä "helvetissä" tai tulijärvessä. Kristillinen mortalismi ja annihilationismi liittyvät suoraan ehdollisen kuolemattomuuden oppiin, ajatukseen, että ihmissielu ei ole kuolematon, ellei sille anneta iankaikkista elämää Kristuksen toisen tulemisen ja kuolleiden ylösnousemuksen yhteydessä. [81, 82, 83, 84, 85]

Raamatun tutkijat, jotka tarkastelevat asiaa heprealaisen tekstin kautta, ovat kiistäneet opetuksen synnynnäisestä kuolemattomuudesta. Sielun kuolemattomuuden hylkääminen ja kristillisen kuolevaisuuden puolustaminen oli protestantismin piirre uskonpuhdistuksen alkuajoista lähtien, kun Martti Luther itse hylkäsi perinteisen opin kuolemattomasta sielusta, vaikka hänen mortalisminsa ei levinnyt ortodoksiseen luterilaisuuteen.

Yksi merkittävimmistä englantilaisista sielun kuolemattomuuden vastustajista oli Thomas Hobbes, joka kuvailee kuolematoman sielun ideaa kreikkalaiseksi "*tartunnaksi*" kristiinuskoon. Ehdollisen kuolemattomuuden nykyajan kannattajia ovat anglikaanisen kirkon jäsenet, kuten N. T. Wright. Uskontokunnista Seitsemännen päivän adventistit, Raamatuntutkijat, Jehovan todistajat, Kristadelfialaiset, Living Church of God, The Church of God International sekä eräät muut protestanttiset kristityt ryhmät tulkitsevat sielun kuolemattomuuden ehdolliseksi.

Katolinen kekismus sanoo: "Syntisten sielut laskeutuvat helvettiin, missä he kärsivät "ikuisessa tulessa". Englannin ja Walesin katolisen kirkon seniori-kardinaali Vincent Nichols, sanoo kuitenkin, että "katolisessa opetuksessa ei ole missään kohtaa, joka todella sanoisi jonkun olevan helvetissä".

Vuoden 1993 katolisen kirkon katekismuksessa sanotaan: "Tätä lopullisen itsensä sulkemisen tilaa Jumalan ja siunattujen kanssa kutsutaan 'helvetiksi'" ja "he kärsivät helvetin, 'ikuisen tulen' rangaistuksia". Helvetin päärangaistus on

ikuinen ero Jumalasta". Paavi Johannes Paavali II kommentoi vuoden 1999 Audience-tilassa: "Pyhän Raamatun meille esittämät helvetin kuvat on tulkittava oikein. Ne osoittavat elämän täydellisen turhuuden ja tyhjyyden ilman Jumalaa. Helvetti ilmaisee paikan sijaan niiden tilaa, jotka vapaasti ja lopullisesti erottavat itsensä Jumalasta, kaiken elämän ja ilon lähteestä." [86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93]

Muut uskontokunnat

Seitsemännen päivän adventtikirkon viralliset uskomukset tukevat annihilationismia. He kieltävät katolisen kiirastulen ja opettavat, että kuolleet makaavat haudassa, kunnes heidät herätetään viimeistä tuomiota varten; sekä vanhurskaat että jumalattomat odottavat ylösnousemusta toisen tulemisen yhteydessä.

Seitsemännen päivän adventistit uskovat, että kuolema on tajuttoman unen tila ylösnousemukseen asti. He perustavat tämän uskomuksen raamatullisiin teksteihin, kuten Saarnaaja 9:5, jossa sanotaan *"kuolleet eivät tiedä mitään"*, ja 1. Tessalonikalaiskirje 4:13–18, joka sisältää kuvauksen kuolleiden nousemisesta haudasta toisessa tulemisessa. Väitetään, että nämä jakeet osoittavat, että kuolema on vain unen jakso tai muoto.

Adventistit opettavat, että vanhurskaiden ylösnousemus tapahtuu pian Jeesuksen toisen tulemisen jälkeen, kuten Ilmestyskirjassa 20:4–6 kuvataan Ilmestyskirjan 19:11–16 jälkeen, kun taas jumalattomien ylösnousemus tapahtuu vuosituhannen jälkeen, kuten Ilmestyskirjan 20:5 ja 20:12–13, jotka seuraavat Ilm. 20:4 ja 6–7, vaikka Ilmestyskirja 20:12–13 ja 15 itse asiassa kuvaavat pelastuneiden ja tuomittujen ihmisten sekoittumista, jotka herätetään kuolleista ja tuomitaan.

Adventistit hylkäävät perinteisen opin helvetistä ikuisen tietoisin kidutuksen tilana ja uskovat sen sijaan, että

jumalattomat tuhotaan pysyvästi vuosituhannen jälkeen tulisessa järvessä, jota kutsutaan "toiseksi kuolemaksi" Ilmestyskirjassa 20:14.

Nuo adventistiset opit kuolemasta ja helvetistä heijastelevat taustalla olevaa uskoa: (a) ehdolliseen kuolemattomuuteen (tai ehdollisuuteen) sielun kuolemattomuuden vastakohtana; ja (b) ihmisten monistiseen luonteeseen, jossa sielu ei ole erotettavissa ruumiista, toisin kuin kaksi- tai kolmiosaiset käsitykset, joissa sielu on erotettavissa ruumiista.

Jehovan todistajat uskovat, että sielu lakkaa olemasta, kun henkilö kuolee ja siksi helvetti (Sheol tai Hades) on olemattomuuden tila. Heidän teologiansa mukaan Gehenna eroaa Sheolista tai Hadeksesta siinä, että sillä ei ole toivoa ylösnousemuksesta. Tartaruksen katsotaan olevan langenneiden enkelien alenemisen vertauskuvallinen tila heidän moraalisen lankeemuksensa (1. Mooseksen kirjan luku 6) välillä heidän tuhatvuotisen jälkeiseen tuhoonsa Saatanan mukana (Ilmestyskirjan luku 20).

Raamatuntutkijat ja Kristadelphialaiset uskovat myös annihilationismiin. Kristilliset universalistit uskovat yleismaailmalliseen sovintoon, siihen uskoon, että kaikki ihmissielut sovitetaan lopulta Jumalan kanssa ja päästetään taivaaseen. Jotkut unitaari-universalistit noudattavat tätä uskoa.

Emanuel Swedenborgin toisen tulemisen kristillisen ilmoituksen mukaan helvetti on olemassa, koska pahat ihmiset haluavat sitä. He, eivät Jumala, esittelivät pahuuden ihmiskunnalle. Swedenborgialaisuudessa jokainen sielu liittyy kuoleman jälkeen siihen samanmieliseen ryhmään, jossa se tuntee olonsa mukavimmaksi. Siksi helvetin uskotaan olevan onnen paikka sieluille, jotka nauttivat pahuudesta.

Myöhempien Aikojen Pyhien Jeesuksen Kristuksen Kirkon (LDS-kirkon) jäsenet opettavat, että helvetti on tila kuoleman ja

ylösnousemuksen välillä, jossa niiden henkien, jotka eivät tehneet parannusta ollessaan maan päällä, täytyy kärsiä omien syntiensä vuoksi (Oppi ja liitot 19: 15–17). Sen jälkeen vain kadotuksen Pojat, jotka tekivät iankaikkisen synnin, heitettäisiin Ulkoiseen pimeyteen. Mormonien uskon mukaan iankaikkisen synnin tekeminen vaatii kuitenkin niin paljon tietoa, että useimmat ihmiset eivät voi tehdä sitä. Saatana ja Kain katsotaan esimerkkeiksi kadotuksen pojista. [94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105]

Islam

Jahannam

Islamissa *jahannam* (vrt. gehinnom) on taivaan vastakohta ja jaettu gehinnomin tavoin seitsemään kerrokseen. Jahannam ja gehinnom elävät rinnakkain ajallisen maailman kanssa, täynnä liekehtivää tulta, kiehuvaa vettä, ja monia muita piinaavia kärsimyksiä niille, jotka on tuomittu kärsimykseen tuonpuoleisessa.

Koraanissa Jumala julistaa, että Jahannamin tuli on valmistettu sekä ihmiskunnalle että jinneille. Tuomiopäivän jälkeen sen tulee olla niiden käytössä, jotka eivät usko Jumalaan, jotka ovat rikkoneet hänen lakejaan tai hylänneet hänen sanansaattajansa. "Islamin viholliset" lähetetään helvettiin heti kuolemansa jälkeen.

Muslimimodernistit vähättelevät klassisen kauden aikana yleisiä eloisia helvetin kuvauksia, toisaalta vahvistaen, että

kuolemanjälkeistä elämää ei pidä kieltää, mutta samalla sen tarkan luonteen väittäminen jää tuntemattomaksi.

Muut modernit muslimit jatkavat sufismin linjaa sisäistettynä helvettinä yhdistäen Ibn Arabin ja Rumin eskatologiset ajatukset länsimaiseen filosofiaan. Vaikka jotkut tutkijat kiistävät sen, useimmat tutkijat pitävät jahannamia ikuisena.

Uskotaan, että tuli, joka edustaa omia pahoja tekoja, voidaan nähdä jo haudan rangaistuksen aikana ja että sen aiheuttama henkinen kipu voi johtaa sielun puhdistumiseen.

Kaikki muslimit ja tutkijat eivät ole samaa mieltä siitä, onko helvetti ikuinen määränpää vai saavatko jotkut tai kaikki tuomitusta lopulta anteeksi ja pääsevät paratiisiin. Helvetin yli kulkeva kapea silta nimeltä As-Sirāt on jännevä. Tuomiopäivänä kuolleiden täytyy kulkea sillan yli päästäkseen paratiisiin. Helvettiin joutuville sila on ahdas ja he joutuvat uuteen asuinpaikkaansa. Ibluksen, helvetin väliaikaisen hallitsijan, ajatellaan asuvan helvetin pohjalla, josta hän komentaa helvetin demonijoukkoaan. Mutta vastoin kristillisiä perinteitä, Iblis ja hänen helvetilliset joukkonsa eivät käy sotaa Jumalaa vastaan, hänen vihamielisyytensä koskee vain ihmiskuntaa. Lisäksi hänen valtansa helvetissä on myös hänen rangaistuksensa. Rangaistuksen teloittajat ovat 19 zabaniyyaa, jotka on luotu helvetin tulesta. Muhammad sanoi, että Jahannamin tuli on 70 kertaa tavallista tulipaloa kuumempi ja paljon tuskallisempi kuin tavallinen tuli. [106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122]

Rangaistuksen seitsemän astetta

Koraanissa mainitut jahannamin seitsemän porttia inspiroivat muslimien eksegeettejä (tafsir) kehittämään seitsemän helvetin vaiheen järjestelmän, joka vastaa paratiisin seitsemää ovea. Helvetin vaiheet saavat nimensä seitsemällä eri termillä, joita käytetään helvetistä kaikkialla Koraanissa. Jokainen on

määrätty eri tyyppisille syntisille. Sunniviranomaisten myöhemmin hyväksymässä konseptissa helvetin tasot luetellaan seuraavasti, vaikka jotkin vaiheet voivat vaihdella:[123, 124]

1. **Jahannam** (Gehenna)
2. **Laza** (fierce blaze)
3. **Hutama** (crushing fire)
4. **Sa'ir** (raging fire)
5. **Saqar** (scorching fire)
6. **Jahim** (furnace)
7. **Hawiya** (infernal abyss)

Korkeinta tasoa (jahannam) pidetään perinteisesti muslimeille varattuna kiirastulena. Polyteismia (shiek) pidetään erityisen vakavana syntinä; siksi paratiisiin pääsy on kielletty polyteistiltä (mushrik), koska hänen paikkansa on helvetti; ja toiseksi alin taso (jahim) vain tekopyhien (hawiyah) pohjattoman kuopan jälkeen, jotka väittivät ääneen uskovansa Jumalaan ja hänen sanansaattajaansa, mutta heidän sydämet eivät.[125, 126]

Portinvartijat

- **Sukha'il** of Jahannam
- **Tufa'il** of Laza
- **Tafta'il** of Sa'ir
- **Susbabil** of Saqar
- **Tarfatil** of Jahim
- **Istafatabil** of Hawiya

[127]

Helvetti taivaassa

Varhaisimmat tiedot Muhammedin matkasta taivaan halki eivät paikanna helvettiä taivaaseen, ja kirjoituksissa esiintyy vain lyhyitä viittauksia helvetissä käymisestä matkan aikana. Kattavat selostukset Muhammedin yömatkasta ei-kanonisessa, mutta suosituksessa Miraj-kirjallisuudessa kuitenkin kertovat

helvetin enkelien kohtaamisesta.

Maalik, helvetin porttien vartija, esiintyy nimittäin Ibn Abbasin Israssa ja Mi'rajissa. Ovet helvettiin ovat joko kolmannessa tai viidennessä taivaassa, tai (tosin vain implisiittisesti) taivaassa lähellä Jumalan valtaistuinta, tai heti taivaaseen astumisen jälkeen. Ibn Hisham kertoo laajoja yksityiskohtia Muhammedin vierailemisesta helvetissä ja sen asukkaista, joita rangaistiin siellä, mutta Muhammad pystyy vain hetken katsomaan helvetin ensimmäisen tason kärsimyksiä. Muhammed tapaamista Malik Dajjalin kanssa ja käyntiä helvetissä, käytettiin todisteena Muhammedin yömatkalle. [128, 129, 130, 131, 132]

Helvetti maan alapuolella

Keskiaikaiset lähteet tunnistivat helvetin usein Koraanissa 65:12 mainittuihin seitsemään maahan, joissa asuu paholaisia, ankaria enkeleitä, skorpioneja ja käärmeitä, jotka piinaavat syntisiä. He kuvasivat piikkipensaita, verta ja tulta täynnä olevia meriä ja pimeyttä, jota vain helvetin liekit valaisevat. Eräs suosittu oppi järjestää maapallot seuraavasti: [107, 133, 134]

1. **Adim** or **Ramaka** – pinta, jolla ihmiset, eläimet ja jinn elävät.
2. **Basit** or **Khawfa**
3. **Thaqil** or '**Arafa** – eteinen
4. **Batih** or **Hadna** – laakso, jossa virtaa kiehuvaa rikkiä.
5. **Hayn** or **Dama**
6. **Sijjin**, (tyrmä tai vankila), **Masika** (joskus, Sijjin on poohjalla) – Quran 83:7
7. **Nar as-Samum**, **Zamhareer** , **As-Saqar** / **Athara**, [135] or **Hanina** – myrkyllinen tuuli ja tuli ja jäätävä tuuli.

Bahá'í

Bahá'í-uskossa tavanomaisia helvetin ja taivaan kuvauksia

pidetään hengellisten olosuhteiden symbolisina esityksinä. Bahá'í-kirjoitukset kuvaavat Jumalan läheisyyttä taivaaksi ja päinvastoin etäisyyttä Jumalasta helvetiksi. Bahá'í-kirjoituksissa sanotaan, että sielu on kuolematon ja kuoleman jälkeen se jatkaa edistymistä, kunnes se lopulta saavuttaa Jumalan läsnäolon.[136, 137]

Itäiset uskonnot

Buddhalaisuus

Naraka (Buddhism)

"Devaduta Sutta", Majjhima Nikayan 130. diskurssi, Buddha opettaa helvetistä eloisasti. Buddhalaisuus opettaa, että on olemassa viisi tai kuusi uudestisyntymisen ulottuvuutta, jotka voidaan sitten jakaa edelleen tuskan tai nautinnon asteisiin.

Helvetin maailmoista pahin on Avīci (sanskritin ja paalin sanat "ilman aaltoja"). Buddhan opetuslapsen Devadattan, joka yritti tappaa Buddhan kolme kertaa sekä luoda skisman luostarikuntaan, sanotaan syntyneen uudelleen Avicin helvetissä.

Kuten kaikki buddhalaisuuden uudestisyntymisen ulottuvuudet, uudestisyntyminen helvetissä ei ole pysyvää, vaikka kärsimys voi jatkua iäisyyksiä ennen kuin se syntyy uudelleen. Lotus Sutrassa Buddha opettaa, että lopulta jopa Devadattasta tulee itse Pratyekabuddha, mikä korostaa helvetin maailmojen väliaikaisuutta. Siten buddhalaisuus opettaa pakenemaan uudestisyntymien (sekä positiivisten että negatiivisten) loputonta kiertoa

Nirvanan saavuttamisen kautta. Bodhisattva Ksitigarbha Ksitigarbha Sutrán mukaan teki suuren lupauksen nuorena tyttönä olla saavuttamatta Nirvanaa ennen kuin kaikki olennot vapautettiin helvetin ulottuvuuksista tai muista epäterveellisistä uudestisyntymistä. Populaarikirjallisuudessa

Ksitigarbha matkustaa helvetin maailmoihin opettaakseen ja vapauttaakseen olentoja heidän kärsimyksistään.

Hindulaisuus

Naraka (Hinduism)

Varhaisessa vedalaisessa uskonnossa ei ole käsitystä helvetistä. Rigveda mainitsee kolme ulottuvuutta, bhūr (maa), svar (taivas) ja bhūvas tai antarikṣa (keskialue, eli ilma tai ilmakehä).

Myöhemmässä hindukirjallisuudessa, erityisesti lakikirjoissa ja puranoissa, mainitaan useampia ulottuvuuksia, mukaan lukien helvetin kaltainen valtakunta, nimeltään Naraka. Yamasta ensisyntyneenä ihmisenä (yhdessä kaksoissisarensa Yamī kanssa) tulee etusijalla ihmisten hallitsija ja heidän lähtönsä tuomari.

Lakikirjoissa (Smritis ja Dharmashastras) Naraka on rangaistuspaikka väärinkäytöksistä. Se on alempi henkinen taso (kutsutaan naraka-lokaksi), jossa henki tuomitaan ja karman osittaiset hedelmät vaikuttavat seuraavaan elämään.

Mahabharatassa mainitaan Pandavat ja Kauravat, jotka menevät molemmat taivaaseen. Aluksi Yudhishtira menee taivaaseen, missä hän näkee Duryodhanan nauttivan valtakunnasta; Indra kertoo hänelle, että Duryodhana on taivaassa, koska hän oli suorittanut asianmukaisesti Kshatriya-tehtävänsä. Sitten hän näyttää Yudhishtiralle helvetin, missä hänen veljensä näyttävät olevan. Myöhemmin paljastetaan, että tämä oli koetus Yudhishtiralle ja että hänen veljensä ja Kauravat ovat kaikki taivaassa ja elävät onnellisina deevien jumalallisessa asunnossa. Erilaisia helvettejä kuvataan myös erilaisissa puranoissa ja muissa kirjoituksissa.

Garuda Purana antaa yksityiskohtaisen selvityksen jokaisesta helvetistä ja sen piirteistä; siinä luetellaan useimpien rikosten rangaistusten määrä, aivan kuten nykyajan rikoslaki.

Uskotaan, että ihmiset, jotka tekevät rikoksia, joutuvat helvettiin ja joutuvat kärsimään rangaistuksia tekemiensä rikkomusten mukaisesti.

Yama-jumala, joka on myös kuoleman jumala, hallitsee helvettiä. Chitragupta, joka on Yaman tuomioistuimen rekisterinpitäjä, pitää yksityiskohtaista selvitystä kaikista yksittäisen henkilön tekemistä väärinteoista. Chitragupta lukee tehdyt väärinkäytökset ja Yama määrää asianmukaiset rangaistukset yksilöille. Näihin rangaistuksiin kuuluu upottaminen kiehuvaan öljyyn, tulessa polttaminen, kidutus erilaisilla aseilla jne. erilaisissa helvetissä. Yksilöt, jotka suorittavat rangaistuskiintiönsä, syntyvät uudelleen karma-tasapainonsa mukaisesti.

Kaikki luodut olennot ovat epätäydellisiä ja siten heillä on ainakin yksi väärinteko. mutta jos ihminen on yleensä elänyt ansiokasta elämää, hän nousee Svargaan, paratiisiin kaltaiseen tilapäiseen nautintoalueeseen, lyhyen sovitusjakson jälkeen helvetissä ja ennen seuraavaa reinkarnaatiota karman lain mukaisesti. Hindufilosofia Madhva lukuun ottamatta, helvetin aikaa ei pidetä hindulaisuuden sisällä ikuisena kadotuksena. Brahma Kumarisin mukaan rautakautta (Kali Yugaa) pidetään helvettinä.[138]

Jainismi

Naraka (Jainism)

Jainismin kosmologiassa Naraka (käännettynä helvetiksi) on olemassaolon valtakunnalle annettu nimi, jossa on suuria kärsimyksiä. Naraka eroaa kuitenkin Abrahamilaisten uskontojen helvetistä, koska sieluja ei lähetetä Narakaan jumalallisen tuomion ja rangaistuksen seurauksena.

Narakassa oleskelun pituus ei ole ikuista, vaikka se on yleensä hyvin pitkä ja mitataan miljardeissa vuosissa. Sielu syntyy Narakaan edellisen karman (kehon, puheen ja mielen

toiminnan) suorana seurauksena ja asuu siellä rajallisen ajan, kunnes hänen karmansa on saavuttanut täydellisyyden. Kun henkilön karma on käytetty loppuun, hän saattaa syntyä uudelleen johonkin korkeammista maailmoista aikaisemman karman seurauksena, joka ei ollut vielä kypsynyt.

Helvetit sijaitsevat seitsemällä alueella universumin alaosassa. Seitsemän aluetta ovat:

1. Ratna prabha
2. Sharkara prabha
3. Valuka prabha
4. Panka prabha
5. Dhuma prabha
6. Tamaha prabha
7. Mahatamaha prabha

Helvetin olennot ovat sielutyyppejä, jotka asuvat näissä erilaisissa helvetissä. He syntyvät helvetissä äkillisen ilmentymisen kautta. Helvetisillä olennoilla on *vaikriya*-keho (proteiinikeho, joka voi muuttaa itsensä ja ottaa eri muotoja). Heillä on kiinteä elinikä (vaihtelee kymmenestä tuhannesta miljardeihin vuosiin) vastaavissa helvetissä, joissa he asuvat. Jainin pyhien kirjoitusten, Tattvarthasutra, mukaan seuraavat syyt syntymiseen helvetissä:[139, 140]

1. Tappaminen tai kivun aiheuttaminen voimakkaan intohimon vallassa
2. Liiallinen kiintymys asioihin ja maallinen nautinto julmiin ja väkivaltaisiin tekoihin
3. Lupaukseton ja hillitön elämä [141]

Meivazhi

Meivazhin mukaan kaikkien uskontojen tarkoitus on ohjata ihmisiä taivaaseen.[142] Kuitenkin niiden, jotka eivät lähesty Jumalaa ja joita Hän ei siunaa, uskotaan joutuneen helvettiin.[142, 143]

Sikhiläisyys

Sikhien ajattelussa taivas ja helvetti eivät ole paikkoja elämän jälkeen. Ne ovat osa ihmisen henkistä topografiaa, eikä niitä muuten ole olemassa. Ne viittaavat hyvään ja pahaan elämänvaiheeseen, ja niitä voidaan elää nyt ja täällä maallisen olemassaolomme aikana. Esimerkiksi Guru Arjan selittää, että ihmiset, jotka ovat sotkeutuneet emotionaaliseen kiintymykseen ja epäilyihin, elävät helvetissä tämän maan päällä, eli heidän elämänsä on helvettiä.[144]

Niin monet hukkuvat tunnekiintymykseen ja epäilyyn; he asuvat kamalimmassa helvetissä.– Guru Arjan, Guru Granth Sahib 297[145]

Taolaisuus

Muinaisessa taolaisuudessa ei ollut käsitystä helvetistä, koska moraalista pidettiin ihmisten tekemänä arvokennelmana. Aineettoman sielun käsitettä ei taolaisuudessa tunnettu. Kiinassa taolaisuus omaksui muiden uskontojen piirteitä. Yleisissä uskomuksissa taolaisessa helvetissä on monia jumalia ja henkiä, jotka rankaisevat syntiä tehneitä erilaisilla kauheilla tavoilla.

Buddhalaisista helvetistä tuli ”niin oleellinen osa monia taolaisia lahkoja, että hautajaisissa papit ripustivat kääröjä, jotka kuvaavat” buddhalaisuudesta omaksuttuja kohtauksia. Tyypillisesti taolaisten helvettien ”sanotaan olevan kymmenen” ja ”toisinaan sanotaan, että ne sijaitsevat

korkean vuoren alla Sichuanissa”. ”Jokaista hallitsee tuomarina toimiva kuningas, jota ympäröivät ministerit ja palvelijat, jotka suorittavat hänen päätöksensä.” Rangaistukset ”toteutetaan yleensä käyttämällä kidutusvälineitä”, vaikka on olemassa joitain ei-fyysisiä ja enemmän metafysisiä rangaistuksia. Tämän tyyppinen taolalainen helvetti ei kuitenkaan yleensä ole lopullinen, ja sielu tekee jalostusmatkan käymällä läpi ainakin useita helvettejä ja niiden rangaistuksia, kunnes se reinkarnoituu toiseen ruumiiseen ihmismaailmassa.[146]

Kiinalaiset kansantarut

Diyu

Diyu on kuolleiden valtakunta kiinalaisessa mytologiassa. Se perustuu hyvin löyhästi buddhalaiseen Narakan käsitteeseen yhdistettynä perinteisiin kiinalaisiin tuonpuoleisen uskomuksiin ja moniin suosittuihin laajennuksiin ja näiden kahden perinteen uudelleentulkintaan.

Yanluo Wangin, helvetin kuninkaan, hallitsema *Diyu* on maanalaisten tasojen ja kammioiden sokkelo, johon sielut viedään sovittamaan maalliset syntinsä. Taolaisuuden ja buddhalaisuuden sekä perinteisen kiinalaisen kansanuskonnon ideoita sisältävä *Diyu* on eräänlainen kiirastulipaikka, joka ei ainoastaan rankaise, vaan myös valmistaa henkiä seuraavaan inkarnaatioon. Paikkaan liittyy monia jumalia, joiden nimistä ja tarkoituksista on paljon ristiriitaisia tietoja.

Kiinan helvetin tasojen – ja niihin liittyvien jumalien – tarkka lukumäärä vaihtelee buddhalaisen tai taolalaisen käsityksen mukaan. Jotkut puhuvat kolmesta neljään ”*tuomioistuimesta*”, toiset jopa kymmenestä.

Kymmenen tuomaria tunnetaan myös Yaman 10 kuninkaana. Jokainen tuomioistuin käsittelee sovituksen eri näkökohtia. Esimerkiksi murhasta rangaistaan yhdessä tuomioistuimessa, aviorikoksesta

toisessa.

Joidenkin kiinalaisten legendojen mukaan helvetissä on kahdeksantoista tasoa. Rangaistus vaihtelee uskomusten mukaan, mutta useimmat legendat puhuvat erittäin mielikuvituksellisista kammioista, joissa väärintekijät sahataan kahtia, mestataan, heitetään saastaisiin kuoppiin tai pakotetaan kiipeämään terävillä terillä peiteltyihin puihin. Useimmat tarut ovat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että kun sielu (jota yleensä kutsutaan "aaveeksi") on sovittanut tekonsa ja katunut, Meng Po antaa hänelle unohduksen juoman ja lähettää hänet takaisin maailmaan, jossa hän syntyy uudelleen, mahdollisesti eläimenä tai köyhänä tai sairaana lisärangaistusta varten. [146]

Muut uskonnot

Zarahustralaisuus

Zoroastrian eschatology

Zarahustralaisuus on historiallisesti määrittänyt pahoille useita mahdollisia kohtaloita, mukaan lukien tuhoaminen, sulassa metallissa tapahtuva puhdistaminen ja ikuinen rangaistus, jotka kaikki sisältyvät Zoroasterin (Zarahustran) kirjoituksiin.

Zarahustran eskatologia sisältää uskon, että pahat sielut pysyvät Duzakhissa, kunnes kolmen pelastajan saapumisen jälkeen tuhannen vuoden välein Ahura Mazda tekee sovinnon

maailman tuhoten pahuuden ja herättäen kidutetut sielut täydellisyyteen.

Pyhät Gathit mainitsevat "*valheen talon*" niille, "jotka ovat tehneet pahoja tekoja, puhuneet pahoja sanoja, ovat pahoja tai pahojen ajatusten valehtelijoita". Kuitenkin tunnetuin zarahustralainen teksti, joka kuvailee helvettiä yksityiskohtaisesti on Arda Virafin kirja. Se kuvaa erityisiä rangaistuksia tietyistä synneistä – esimerkiksi karjan tullaamaksi tulemista rangaistuksena työeläinten tarpeiden laiminlyönnistä. Muita kuvauksia löytyy kirjasta. Pyhien kirjoitusten (Hadhokht Nask), Uskonnollisten tuomioiden (Dadestan-i Denig) ja Viisauden Hengen Tuomioiden Kirjan (Mainyo-I-Khard).[147, 148, 149, 150, 151]

Mandevalaisuus

World of Darkness (Mandaeism) ja Ur (Mandaeism)

Mandevalaiset uskovat sielujen puhdistamiseen Leviatanissa, jota he kutsuvat myös Ur'iksi. Pidätystaloissa, niin kutsutuissa *Matartasissa*, pidätetyt sielut saivat niin paljon rangaistuksia, että he haluaisivat kuolla toisen kuoleman, mikä ei kuitenkaan (vielä) kohtaisi heidän henkeään. Päivien lopussa Mandevalaisten sielut, jotka voitaisiin puhdistaa, vapautettaisiin Urin suusta. Tämän jälkeen Ur tuhoutui yhdessä hänen sisällään olevien sielujen kanssa, joten he kuolevat toisen kuoleman.[152, 153, 154, 155, 156, 157, 158]

Helvetti kirjallisuudessa

Vuoteen 1300 sijoittuvassa Divina commediassa (Jumalallinen näytelmä) Dante Alighieri otti Vergiliuksen oppaakseen Infernon läpi (ja sitten toisessa laulussa ylös Purgatorion vuorelle).

Vergilius ei ole Danten runossa helvettiin tuomittu, vaan hän on hyveellisenä pakanallisena Limbossa aivan helvetin

reunalle. Helvetin maantiede on kuvattu Danten teoksessa hyvin taidokkaasti. Yhdeksän samankeskistä helvetin piiriä johtavat syvemmälle Maahan ja syvemmälle helvetin erilaisiin rangaistuksiin, kunnes Dante löytää maailman keskeltä Saatanan, joka on loukussa jäätyneessä Cocytus-järvessä. Pieni tunneli johtaa Saatanan ohi ja ulos maailman toiselle puolelle Kiirastulivuoren juurelle.

John Miltonin *Paradise lost* (1667) alkaa, kun langenneet enkelit, mukaan lukien heidän johtajansa Saatana, heräävät helvettiin hävittyään taivaallisen sodan. Milton esittää helvetin demonien asuinpaikkana ja passiivisena vankilana, jossa tuomitut suunnittelevat kostoaan taivaalle ihmiskunnan turmeluksen kautta.

1800-luvun ranskalainen runoilija Arthur Rimbaud viittasi helvettiin myös yhden pääteoksensa, *A Season in Hell* (1873), nimessä ja teemoissa. Rimbaud'n runous kuvaa hänen omaa kärsimystä runollisessa muodossa sekä muita teemoja.

Monet eurooppalaisen kirjallisuuden suurista eepoksista sisältävät jaksoja, jotka tapahtuvat helvetissä. Roomalaisen runoilijan Vergiliuksen latinalaisessa eeposessa *Aeneis* Aeneas laskeutuu Dis'iin (alamaailmaan) vierailemaan isänsä hengen luona. Alamaailmaa kuvataan vain epämääräisesti, ja yksi tutkimaton polku johtaa Tartaroksen rangaistuksiin, kun taas toinen johtaa Erebusen ja Elysian kenttien läpi.

Ajatus helvetistä vaikutti suuresti kirjailijoihin, kuten Jean-Paul Sartreen, joka kirjoitti vuonna 1944 näytelmän *No Exit* ajatuksesta, että "Helvetti on toiset ihmiset". Vaikka Sartre ei ollutkaan uskonnollinen mies, häntä kiehtoi hänen tulkintansa helvetistä kärsimyksen tilasta.

C.S. Lewisin *The Great Divorce* (1945) on lainannut otsikkonsa William Blaken teoksesta *Taivaan ja helvetin avioliitto* (1793), ja sen inspiraationa on jumalallinen komedia, koska kertoja ohjataan myös helvetin ja taivaan läpi. Helvetti

kuvataan täällä loputtomana, autiona hämäräkaupunkina, johon yö vajoaa huomaamattomasti. Yö on itse asiassa Apokalypsi, ja se ilmoittaa demonien saapumisesta heidän tuomionsa jälkeen. Ennen yön tuloa kuka tahansa voi paeta helvetistä, jos hän jättää entisen itsensä taakseen ja hyväksyy taivaan tarjouksen, ja matka taivaaseen paljastaa, että helvetti on äärettömän pieni; se ei ole enempää tai vähempää kuin se, mitä tapahtuu sielulle, joka kääntyy pois Jumalasta ja itseensä.

Helvetti populaarikulttuurissa

Piers Anthonyn kuvaa sarjassa Incarnations of Immortality esimerkkejä taivaasta ja helvetistä kuoleman, kohntalon, alamaailman, luonnon, sodan, ajan, hyvän jumalan ja paholaisen kautta.

Robert A. Heinlein tarjoaa yin-yang-version helvetistä, jossa on vielä jotain hyvää; selvimmin hänen vuoden 1984 kirjassaan Job: A Comedy of Justice. Lois McMaster Bujold käyttää viittä jumalaansa "Isä, äiti, poika, tytär ja paskiainen" Chalionin kirouksessa esimerkkinä helvetistä muodottomana kaaoksena.

Michael Moorcock on yksi monista, jotka tarjoavat Chaos-Evil- (Helvetti) ja Uniformity-Good- (Taivas) yhtä hyväksymättöminä äärimmäisyyksinä, jotka on pidettävä tasapainossa; erityisesti Elric- ja Eternal Champion -sarjoissa. Fredric Brown kirjoitti useita fantasianovelleja Saatanan toiminnasta helvetissä. Sarjakuvapiirtäjä Jimmy Hatlo loi sarjan sarjakuvia elämästä helvetissä nimeltä The Hatlo Inferno, joka julkaistiin vuosina 1953–1958.[161]

Helvetti Filosofiassa

Annihilationismi

Annihilationismi (tunnetaan myös nimellä "ehdollinen kuolemattomuus", vrt. mortalismi) opettaa, että viime kädessä syntinen lakkaa olemasta, eikä siten ole tietoinen ikuisesti.

Kun perinteinen näkemys on kattava siinä mielessä, että se määrittelee helvetin tarkoituksen, keston ja tunnetun laadun, annihilationismi on teesi viimeisestä kategoriasta. Siksi annihilationistit voivat ottaa erilaisia näkemyksiä helvetin yleisestä luonteesta. He tavallisesti olettavat, että kun Jumala on tuhonnut henkilön, henkilö ei koskaan enää tule olemassaoloon; tuho on pysyvä tila.

Annihilationistit ovat kuitenkin eri mieltä Jumalan syistä kirottujen tuhoamiseen. Monet näkevät tuhoamisen synnin rangaistuksena, kun taas toiset ajattelevat, että Jumala tuhoaa kirottuja rakkaudesta heitä kohtaan.

Annihilationismin mukaan kirottujen lopullinen kohtalo ei sisällä kärsimystä (koska se on olemattomuuden tila). Annihilationistit voivat kuitenkin väittää, että Jumala saattaa syntisen läpi tietoisien kärsimyksen ajanjakson ennen kuin lopulta tukahduttaa heidän olemassaolonsa. Tämän tilapäisen tietoisien kärsimyksen kuvaukset voivat vaihdella ankaruudeltaan yllä kuvatun perinteisen näkemyksen mukaisesti.

Paras argumentti annihilationismin puolesta juontaa juurensa perinteisestä jumalallisen säilyttämisen teistisestä opista: kaikki asiat ovat riippuvaisia siitä, että Jumala säilyttää olemassaolonsa hetkestä hetkeen, ja ovat siis olemassa vain niin kauan kuin ne ovat jollain tavalla yhteydessä Jumalaan. Mutta jos helvetti on täydellinen ja täydellinen ero tai irti Jumalasta, silloin helvetti olisi olemattomuuden tila. Annihilationismia vastustavat argumentoivat, että on vastoin Jumalan luovaa luonnetta tuhota mitä tahansa.

Vapaan tahdon argumentti

Vapaan tahdon näkemys on ensisijaisesti teesi helvetin tarkoituksesta. Se opettaa, että Jumala ei aseta kirottuja helvettiin rankaistakseen heitä, vaan kunnioittamaan heidän vapaasti tekemiään valintoja.

Tämän näkemyksen mukaan helvetti ei ole niinkään peräisin jumalallisesta oikeudenmukaisuudesta kuin jumalallisesta rakkaudesta. Vapaan tahdon mukaan yksi Jumalan tarkoitus luomakunnassa on luoda aidot rakkauteen perustuvat suhteet Jumalan ja ihmisten välille sekä ihmisyhteisön sisällä. Mutta rakkaus on suhde, joka voi olla olemassa vain ihmisten välillä, jotka ovat aidosti vapaita. Siksi Jumala antaa ihmisille vapauden tässä elämässä päättää itse, vastaavatko he Jumalan rakkautta vai eivät tulemalla sellaisiksi ihmisiksi, joiksi Jumala heidät loi.

Ihmiset valitsevat vapaasti, miten he toimivat, ja näiden valintojen kautta he muokkaavat moraalista luonnettaan (kokoelma vakaita taipumuksia ajatella, tuntea ja toimia tietyillä tavoilla). Ne, jotka kehittävät ilkeän luonteen, kärsivät psykologisesti sekä tässä että tulevassa elämässä, sillä kuolemanjälkeisessä elämässä ihmiset säilyttävät luonteensa, jonka he ovat kehittäneet tässä elämässä. Joten helvetin kärsimys koostuu (ainakin) oman huonon luonteen kanssa elämisestä.

Miksi Jumala ei yksinkertaisesti muuta ilkeiden ihmisten luonnetta heidän kuolemansa jälkeen, niin että heistä tulee hyveellisiä ja Jumalaa rakastavia taivaan asukkaita?

Jotkut väittävät, että tällainen muutos olisi liian radikaalia henkilökohtaisen identiteetin säilyttämiseksi ajan mittaan: taivaaseen hyväksytty henkilö, vaikkakin monin tavoin samanlainen kuin alkuperäinen ilkeä henkilö, ei olisi numeerisesti sama henkilö vakavien moraalisten erojen vuoksi; muuttaessaan ilkeää persoonaa, Jumala itse asiassa tuhoaisi hänet ja korvaisi hänet numeerisesti selkeällä hyveellisellä vastineella.

Tätä väitettä vastaan voidaan väittää, että vaikka välitön muutos heikentäisi henkilökohtaista identiteettiä, kaikkivoipa Jumala voisi varmasti muuttaa ilkeitä ihmisiä asteittaisemman prosessin kautta, joka säilyttää henkilökohtaisen identiteetin. Mutta vaikka se olisi mahdollista, vapaan tahdon näkemyksen kannattajat pitävät tällaista jumalallisesti luomaa muutosta syvästi ristiriitaisena jumalallisen suunnitelman kanssa. Sillä jos Jumala teki ilkeistä ihmisistä pyhiä, ihmisten uusi asenne Jumalaa kohtaan ei olisi todella heidän omaansa, mikä poistaisi Jumalan ja luodun välisen rakkaussuhteen aitouden.

Vapaan tahdon näkemyksen painotus luonteenmuodostukseen johtaa luonnollisesti katoliseen kiirastulioppiin. Huonon luonteensa vuoksi ilkeillä ihmisillä ei voi olla kuolemanjälkeistä elämää täysin vailla kärsimystä. Kiirastulessa olevat, vaikkakin alun perin ilkeitä, pystyvät ja ovat halukkaita katumaan ja vastaanottamaan vapaasti hyvän luonteen Jumalalta; siksi heidän kärsimyksensä on väliaikaista ja he pääsevät lopulta taivaaseen.

Helvetissä olevat sitä vastoin eivät joko kykene tai halua tehdä parannusta; ainoa kuolemanjälkeinen elämä, jonka Jumala voi antaa sellaisille ihmisille, on itsensä aiheuttaman kärsimyksen tuonpuoleinen elämä.

Kuten annihilationismi, vapaan tahdon näkemys ei ole kattava näkemys helvetistä, joten se on vaihteleva. Se voidaan yhdistää joko väitteeseen, että syntiset kärsivät tietoisesti koko ikuisuuden, tai väitteeseen, että heidät (lopulta) tuhotaan. Toinen vaihtelukohta liittyy kuoleman jälkeiseen vapauteen: jotkut opettavat, että syntisillä on kuoleman jälkeen mahdollisuus jatkaa vapaasti luonteensa muokkaamista, kun taas toiset väittävät, että syntiset ovat lukittuina ilkeisiin hahmoihinsa, eivätkä pysty muuttumaan.

Universalismi

Tarkkaan ottaen universalismi ei ole näkemys siitä, millainen helvetti on, mutta se on kuitenkin tärkeä näkemys, joka liittyy keskusteluun helvetistä. Universalismi opettaa, että kaikki ihmiset ovat lopulta Jumalan kanssa taivaassa.

Tästä on kaksi pääversiota. Välttämättömän universalismin mukaan kenenkään ei ole mahdollista olla ikuisesti erossa Jumalasta; välttämättä kaikki pelastuvat. Ehdollisen universalismin mukaan, vaikka on mahdollista, että ihmiset voisivat käyttää vapaata tahtoaan hylätäkseen Jumalan ikuisesti, kukaan ei todellisuudessa tee tätä; lopulta kaikki sanovat kyllä Jumalan rakkaudelle. Vaikka universalistisen perusteesin kanssa olisi johdonmukaista sanoa, että kaikki ihmiset menevät heti taivaaseen kuoltuaan, useimmat universalistit (yrittääkseen sisällyttää pyhien kirjoitusten varoitukset helvetistä) edellyttävät, että monet joutuvat kokemaan tilapäisen kuolemanjälkeisen kärsimyksen jakson ennen kuin pääsy taivaaseen. Tämä kärsimysjakso, joka voidaan nähdä väliaikaisena helvettinä tai eräänlaisena kiirastulena, voi olla motivoitunut joko jumalallisesta oikeudenmukaisuudesta, kuten perinteisessä helvetin näkemyksessä, tai jumalallisesta rakkaudesta, kuten vapaan tahdon näkemyksessä.

Helvetin ongelma

Ateistit ovat esittäneet kaksi erilaista 'pahan vasta-argumenttia' Jumalan olemassaoloa vastaan. Pahuuden todistusargumentin mukaan emme odottaissi välttämättä kaikkivoivan, kaikkitietävän, moraalisesti täydellisen olennon (eli "kaikkitäydellisen" Jumalan) luoman maailman sisältävän sellaista kärsimystä, jota todella koemme; sen vuoksi, vaikka näkemämme kärsimys (eli paha) ei loogisesti tarkoita kaikkitäydellisen Jumalan olemattomuutta, se lasketaan todisteeksi Jumalan olemassaoloa vastaan.

Pahan loogisen argumentin mukaan kaikkitäydellisen Jumalan ei ole edes loogisesti mahdollista elää rinnakkain pahan kanssa.

Kun otetaan huomioon pahuuden ilmeinen olemassaolo, on mahdotonta olla kaikkitäydellistä Jumalaa. Lisäksi, koska uskomusjärjestelmät väittävät tavallisesti sekä Jumalan että pahan olemassaolon, ne ovat sisäisesti epäjohdonmukaisia.

Helvetin ongelma on versio pahuuden loogisesta ongelmasta, ja se voidaan ilmaista näin:

(1) Kaikkitäydellinen Jumala ei tuomitsisi ketään helvettiin ilman moraalisesti riittävää syytä (eli moraalisiin näkökohtiin perustuvaa erittäin hyvää syytä) tehdä niin.

(2) Jumalalla ei ole mahdollista moraalisesti riittävää syytä kirotta ketään.

(3) Siksi Jumala ei voi tuomita ketään helvettiin.

Tämä argumentti päättelee, että jos on olemassa kaikkitäydellinen Jumala – sellainen, jolla on välttämättä Hyvyyden täydellisyys – niin kukaan ei joudu tuomittavaksi. Siksi perinteiset teologiset järjestelmät, jotka vaativat sekä kadotusta että Jumalan täydellisyyttä, ovat epäjohdonmukaisia ja niitä on tarkistettava.

Teologien täytyy luopua joko kadotuksen opista tai perinteisestä käsityksestä Jumalasta kaikkitaiteellisenä. Yllä olevan väitteen valossa niillä, jotka säilyttävät uskonsa Jumalan kaikkinaiseen täydellisyyteen, on kaksi vaihtoehtoa: omaksua välttämätön universalismi tai kyseenalaistaa väitteen järkevyyden. Argumentti on pätevä, joten niiden, jotka haluavat hylätä sen, on kiistettävä yksi sen oletuksista.

Helvetti ja oikeus

Monet perinteisen helvetin näkemyksen puolustajat väittävät, että vaikka Jumala on rakastava, Jumala on myös oikeudenmukainen, ja oikeus vaatii ikuista rangaistusta niille, jotka tekevät syntiä Jumalaa vastaan.

Toiset kuitenkin vastustavat sitä argumentoimalla, että oikeudenmukaisuus ei suinkaan vaatisi tuomiota, vaan sen kieltäisi, koska syntisen tekemien tilapäisten, rajallisten rikosten ja Jumalan ikuisen, äärettömän rangaistuksen välillä olisi ristiriita.

Jotkut näkevät tällaisen päättelyn annihilationismia suosivana: jos helvetti on rangaistus, siihen on sisällyttävä (enintään) rajallinen määrä tietoista kärsimystä, jota seuraa tuhoaminen. Toisaalta kuolemanrangaistusta (maallinen annihiloinnin analogi) pidetään yleensä vakavampana rangaistuksena kuin elinkautinen vankeus ilman ehdonalaisuutta (jota voitaisiin pitää analogisena ikuisen tietoisien rangaistuksen kanssa).

Seuraava "ääretön vakavuus" -argumentti pyrkii osoittamaan, että oikeudenmukaisuus ei ainoastaan salli Jumalan kirotta joitakin (yllä olevan vastaväitteen vastaisesti), vaan myös vaatii sitä.

(4) Muutoin rikoksen vakavuus kasvaa, kun sen uhrin asema (tärkeys- tai arvoaste) kasvaa.

(5) Jumalalla on äärettömän korkea asema.

(6) Siksi rikokset Jumalaa vastaan ovat äärettömän vakavia → 4 ja 5.

(7) Kaikki synnit ovat rikoksia Jumalaa vastaan.

(8) Siksi kaikki synti on äärettömän vakavaa → 6 ja 7.

(9) Mitä vakavampi rikos on, sitä vakavampi sen rangaistuksen tulisi olla.

(10) Siksi kaikesta synnistä tulisi saada äärettömän vakava rangaistus → 8 ja 9.

Lähtökohta (9) on suhteellisen kiistaton, koska se näyttää vain lunastavan osan siitä, mitä tarkoitamme, kun puhumme rikoksen "vakavuudesta". Sanoa, että rikos ei ole vakava, tarkoittaa (osittain) sen sanomista, ettei se ansaitse vakavaa rangaistusta; sanoa, että rikos on kohtalaisen vakava, tarkoittaa, että se ansaitsee kohtalaisen ankaran rangaistuksen ja niin edelleen.

Lähtökohta (5) on myös kiistaton, koska äärettömän täydellisellä olennolla näyttäisi olevan ääretön arvo ja merkitys. Eräät muut äärettömän vakavuuden väitteen oletukset ovat kuitenkin kiistanalaisia.

Ensi silmäyksellä (7) saattaa tuntua väärältä: kuinka Smithin Jonesin lompakon varastaminen voi olla väärin Jumalalle, varsinkin jos Smith ei ole tietoinen Jumalan olemassaolosta eikä siksi voi aikoa varkauden kohdistuvan Jumalaa vastaan?

Monet kuitenkin uskovat, että kun yksi henkilö on riittävän arvokas toiselle ja riippuvainen toisesta, ensimmäistä henkilöä kohtaan tehty vääräys tekee automaattisesti vääräksi toiselle. Esimerkiksi vauvalle tehty vahinko on luultavasti myös vauvan äidille tehty vahinko.

Mutta jos kaiken jatkuminen riippuu Jumalasta ja kaikki ihmiset ovat kalliita Jumalalle, niin saman periaatteen mukaan näyttäisi siltä, että Jumala joutuu vääräyteen kaikesta synnistä, vaikka syntinen ei aio tehdä vääräyttä Jumalalle.

Oletus (4), jossa väitetään, että rikoksen vakavuus ei ole riippuvainen pelkästään rikoksen luonteesta ja sen aiheuttamasta vahingosta, vaan myös rikoksen uhrin tai uhrien asemasta, näyttää sopivan joitain laajalti yhteisiä moraalisia intuitiota. Esimerkiksi, jos muut asiat ovat samat, ihmisen tappaminen (ylemmän aseman uhri) näyttää olevan paljon vakavampi rikos kuin naapurin koiran tappaminen (alempi uhri). Kun uhriin kohdistuva vahinko on välillinen (esim. vahingoittamalla uhrille arvokasta henkilöä), ei ole selvää, onko uhrin asemalla merkitystä rikoksen vakavuuteen. Jos muut asiat ovat samat, pyhän parhaan ystävän tappaminen ei tunnu pahemmalta kuin rikollisen tappaminen, vaikka pyhimyksellä olisikin todennäköisesti korkeampi sosiaalinen asema.

Toisaalta tämä ei ehkä ole aito vastaesimerkki ensimmäiselle lähtökohdalle, koska pyhät ja rikolliset ovat molemmat samaa luonnollista lajia (ihmiskunta); ehkä kaikki loputon vakavuus, jota argumentti tarvitsee, on periaate, jonka mukaan ontologisesti täydellisempien olentojen vahingot ovat vakavampia kuin vahingot vähemmän täydellisille olennoille.

Helvetti ja vapaus

Koska perinteinen näkemys helvetistä ymmärtää kadotuksen tarkoituksen rangaistuksena synnistä, se näyttäisi pysyvän tai kaatuvan äärettömän vakavuuden kanssa.

Ne, jotka näkevät helvetin jumalallisen rakkauden ilmentymänä, ovat ehdottaneet Jumalalle täysin erilaista moraalisesti riittävää syytä tuomion sallimiseen: vapauden kunnioittamisen. Vapaan tahdon mukaan kadotus on ainoa mahdollinen tapa Jumalalle kunnioittaa tuomittujen vapautta. Tämän näkemyksen mukaan syntisten pakottaminen taivaaseen vastoin heidän tahtoaan ei olisi jumalallisen rakkauden teko. Sen sijaan Jumala kunnioittaa ihmisen autonomiaa sallimalla meidän muokata luonnettamme omilla vapailla valinnoillamme ja kieltäytymällä muuttamasta yksipuolisesti valitsemaamme luonnetta; Jos tässä elämässä kehitymme vapaasti moraalisesti

ilkeiksi ja kurjiksi ihmisiksi, niin Jumala sallii meidän jäädä sellaisiksi ikuisesti.

Mutta jos ainoa kirotuille avoin mahdollinen ikuisuus on perustavanlaatuinen tuho ja epätoivo, miksi Jumala antaisi heille loputtoman tuonpuoleisen elämän? Eikö olisi Jumalalta rakastavampaa antaa kirottujen lakata olemasta (tai jos oikeus vaatii, tilapäisen kuolemanjälkeisen rangaistusajan jälkeen)?

Vapaan tahdon näkymän kaksi pääversiota vaativat erilaisia vastauksia tähän kysymykseen. Ne, jotka kieltävät kuoleman jälkeisen vapauden, saattavat väittää, että vain ikuisen kuolemanjälkeisen elämän (hyvän tai huonon) taattu olemassaolo voi tehdä ante mortem -valinnoistamme todella tärkeitä. Siksi, jotta voimme taata maallisen vapautemme tärkeyden, Jumalan on annettava kuolemanjälkeinen elämä jokaiselle.

Niille, jotka kannattavat kuolemanjälkeistä vapautta, Jumala antaa loputtoman tuonpuoleisen elämän (ainakin osittain), jotta he voivat edelleen valita, hyväksyvätkö vai hylkäävätkö Jumalan rakkauden. Jotkut, jotka puolustavat vapaan tahdon näkemystä, viittaavatkin siihen, että koska maallinen vapautemme ja tietomme Jumalasta ovat usein hyvin rajallisia (tosinkin, koska Jumalan olemassaolo ei ole monille ilmeinen), kukaan ei pysty tekemään todellista ratkaiseva valinta Jumalan puolesta tai vastaan kuoleman jälkeiseen elämään, tilanteessa, jossa agentilla oli selkeämpi käsitys siitä, mikä oli vaakalaudalla.

Vapaan tahdon näkemys olettaa yhteensopimatonta vapaata tahtoa, jonka mukaan henkilö on aidosti vapaa valintoihinsa nähden vain, jos hän (tai häntä koskeva tapahtuma) on näiden valintojen perimmäinen syy-tekijä. Siksi, jos Jumala kausaalisesti määräisi helvetin asukkaat tekemään parannuksen, silloin Jumala – ihmisten sijaan – olisi perimmäinen määräävä syy parannuksen tekemiseen, eivätkä ihmiset olisi heidän oman parannuksensa vaikuttaja.

Ne, jotka kannattavat yhteensopivia näkemyksiä vapaasta tahdosta ja determinismistä, väittävät, että vapaat teot voivat olla kausaalisesti ennalta määrättyjä, kunhan syiden ketju kulkee sopivalla tavalla vapaan toimijan tahdon ja älyn läpi. Jos yhteensopivuus on oikea, niin Jumala voisi määrätä jokaisen pääsemään taivaaseen vapaasti, saattamalla heidät ensin haluamaan taivasta tarpeeksi tehdäkseen parannuksen. Siksi väittäessään, että Jumala ei voi sekä (1) antaa luoduille aitoa vapautta että (2) taata, että kaikki pelastuvat, vapaan tahdon näkemys luottaa yhteensopimattomuuteen, mikä on hyvin kiistanalainen näkemys.

Filosofia

Lähdeluettelo

1. Barnhart, Robert K. (1995) *The Barnhart Concise Dictionary of Etymology*, page 348. HarperCollins ISBN 0-06-270084-7
2. For discussion and analysis, see Orel (2003:156) and Watkins (2000:38).
3. "hell, n. and int." *OED Online*, Oxford University Press, January 2018, www.oed.com/view/Entry/85636. Accessed 7 February 2018.
4. See discussion at Orel (2003:155–156 & 310).
5. Scardigli, Piergiuseppe, *Die Goten: Sprache und Kultur* (1973) pp. 70–71.
6. Lehmann, Winfred, *A Gothic Etymological Dictionary* (1986)
7. Orel (2003:156 & 464).
8. Elena Phipps; Joanna Hecht; Cristina Esteras Martín (2004). *The Colonial Andes: Tapestries and Silverwork, 1530–1830*. New York: Metropolitan Museum of Art. p. 106. ISBN 0-300-10491-X.
9. Santiago Sebastián López (1990). *El barroco iberoamericano. Mensaje iconográfico*. Madrid: Ediciones Encuentro. p. 241. ISBN 9788474902495.

10. *Ananda Cohen Suarez (May 2016). "Painting Beyond the Frame: Religious Murals of Colonial Peru". MAVCOR of the Yale University.*
11. Examples from the New Testament include Mark 9:43–48, Luke 16:19–24, Revelation 9:11; from the Quran, Al-Baqara verse 24, and Al-Mulk verses 5–7.
12. *Alighieri, Dante (June 2001) [c. 1315]. "Cantos XXXI–XXXIV". Inferno. orig. trans. 1977. trans. John Ciardi (2 ed.). New York: Penguin.*
13. *Gardiner, Eileen (1989). Visions of heaven and hell before Dante. Italica Press. p. 43. ISBN 978-0-934977-14-2. OCLC 18741120.*
14. *Gardiner, Visions, pp. 58 and 61.*
15. *Gardiner, Visions, pp. 141, 160 and 174, and 206–7.*
16. *Gardiner, Visions, pp. 222 and 232.*
17. *Crisafulli, Chuck; Thompson, Kyra (2010). Go to Hell: A Heated History of the Underworld. Simon & Schuster. p. 75. ISBN 978-1451604733. Retrieved 5 August 2015.*
18. (in French) *Thiaw, Issa Laye, "La religiosité des Seereer, avant et pendant leur islamisation", [in] Éthiopiennes, no. 54, volume 7, 2e semestre 1991*
19. (in French) *Gravrand, Henry, "La civilisation sereer, vol. II: Pangool, Nouvelles éditions africaines, Dakar, 1990, pp 91–128, ISBN 2-7236-1055-1 (Jaaniw, variation: "Jaaniiw")*
20. *Asante, M. K.; Mazama, A.: Encyclopedia of African religion, vol. 1. Thousand Oaks: SAGE Publications. 2009, p. 238, ISBN 978-1-4129-3636-1.*
21. *Ogunade, R.: African Eschatology and the Future of the cosmos, www.unilorin.edu.ng.*
22. *"Egyptian Book of the Dead". Egyptartsite.com. Archived from the original on 26 September 2012. Retrieved 18 August 2012.*
23. *Religion and Magic in Ancient Egypt, Rosalie David, p. 158–159, Penguin, 2002, ISBN 0-14-026252-0*
24. *The Essential Guide to Egyptian Mythology: The Oxford Guide, "Hell", p161-162, Jacobus Van Dijk, Berkley*

Reference, 2003, ISBN 0-425-19096-X

25. *The Divine Verdict*, John Gwyn Griffiths, p233, BRILL, 1991, ISBN 90-04-09231-5
26. See also letter by Prof. Griffith to *The Independent*, 32[clarification needed] December 1993 "Letter: Hell in the ancient world". *Independent.co.uk*. 18 September 2011. Archived from the original on 1 September 2012. Retrieved 28 October 2017.
27. *The Civilization of Ancient Egypt*, Paul Johnson, 1978, p. 170; see also *Ancient Egyptian Literature*, Miriam Lichtheim, vol 3, p. 126
28. "Egyptian Religion", Jan Assman, *The Encyclopedia of Christianity*, p77, vol2, Wm. B Eerdmans Publishing, 1999, ISBN 90-04-11695-8
29. "Eileen Gardiner, editor; *Hell-On-Line: Egyptian Hell Texts; Book of Two Ways, Book of Amduat, Book of Gates, Book of the Dead, Book of the Earth, Book of Caverns*". Archived from the original on 5 November 2015.
30. pantheon.org/articles/g/gimokodan.html, Gimokodan, *Encyclopedia Mythica*, 10 August 2004.
31. Carl Etter (1949). *Ainu Folklore: Traditions and Culture of the Vanishing Aborigines of Japan*. Wilcox & Follett Company. p. 150.
32. John Batchelor: *The Ainu and Their Folk-Lore*, London 1901, p. 567-569.
33. Takako Yamada: *The Worldview of the Ainu. Nature and Cosmos Reading from Language*, p. 25–37, p. 123.
34. Norbert Richard Adami: *Religion und Schamanismus der Ainu auf Sachalin (Karafuto)*, Bonn 1989, p. 45.
35. Choksi, M. (2014). "Ancient Mesopotamian Beliefs in the Afterlife". *World History Encyclopedia*. worldhistory.org. Archived from the original on 20 August 2017.
36. Black, Jeremy; Green, Anthony (1992). *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia: An Illustrated Dictionary*. The British Museum Press. ISBN 978-0-7141-1705-8.

37. Nemet-Nejat, Karen Rhea (1998), *Daily Life in Ancient Mesopotamia*, Greenwood, ISBN 978-0313294976
38. Barrett, Caitlín (2007). "Was Dust Their Food and Clay Their Bread? Grave Goods, the Mesopotamian Afterlife, and the Liminal Role of Inana/Ishtar". *Journal of Ancient Near Eastern Religions*. **7** (1): 7–65. doi:10.1163/156921207781375123. S2CID 55116377.
39. Plato, *Gorgias*, 523a-527e.
40. *Heart of Buddha, Heart of China: James Carter* – 2010, p 75
41. (edit.) Boustan, Ra'anan S. Reed, Annette Yoshiko. *Heavenly Realms and Earthly Realities in Late Antique Religions*. Cambridge University Press, 2004.
42. Palmer, Abram Smythe. *Studies on Biblical Studies, No. I*. "Babylonian Influence on the Bible and Popular Beliefs: "Těhôm and Tiâmat", "Hades and Satan" – A Comparative Study of Genesis I. 2" London, 1897; pg. 53.
43. Rev. Clarence Larkin. *The Spirit World*. "Chapter VI: The Underworld". Philadelphia, PA. 1921. Moyer & Lotter
44. Wright, Charles Henry Hamilton. *The Fatherhood of God: And Its Relation to the Person and Work of Christ, and the Operations of the Holy Spirit*. Edinburgh, Scotland. 1867. T. and T. Clark; pg. 88.
45. Rev. Edward Bouverie Pusey. *What is of Faith as to Everlasting Punishment: In Reply to Dr. Farrar's Challenge in His 'Eternal Hope,'* 1879. James Parker & Co., 1881; pg. 102, spelled "zoa rothachath".
46. Mew, James. *Traditional Aspects of Hell: (Ancient and Modern)*. S. Sonnenschein & Company Lim., 1903.
47. Rev. A. Lowy. *Proceedings of the Society of Biblical Archaeology, Volume 10*, "Old Jewish Legends of Biblical Topics: Legendary Description of Hell". 1888. pg. 339
48. Charles, Robert Henry. *The Ascension of Isaiah*. London. A. & C. Black, 1900. pg. 70.; synonymous with Abaddon, Sheol and Gehinnom in the sense of being the final abode of the damned.
49. Sola, David Aaron. *Signification of the Proper Names*,

Etc., Occurring in the Book of Enoch: From the Hebrew and Chaldee Languages London, 1852.

50. Rev. X.Y.Z. *Merry England, Volume 22, "The Story of a Conversion"* 1894. pg. 151
51. Maimonides' Introduction to Perek Helek, ed. and transl. by Maimonides Heritage Center, p. 3–4.
52. Maimonides' Introduction to Perek Helek, ed. and transl. by Maimonides Heritage Center, p. 22-23.
53. *Frost, Michael (2018). Keep Christianity Weird: Embracing the Discipline of Being Different. Colorado Springs, CO: NavPress. p. 81. ISBN 978-1-63146-853-7. OCLC 1057237223.*
54. *DeSilva, David A. (2002). Introducing the Apocrypha: Message, Context, and Significance. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic. p. 10. ISBN 978-0-8010-2319-4.*
55. Ecclesiastes 9:10 πάντα ὅσα ἂν εὖρη ἡ χεὶρ σου τοῦ ποιῆσαι ὡς ἡ δύναμις σου ποιήσον ὅτι οὐκ ἔστιν ποίημα καὶ λογισμὸς καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν ἄδη ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ
56. *Hoekema, Anthony A (1994). The Bible and the Future. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans. p. 92.*
57. "Lexicon :: H7585 – shē'owl". *Blue Letter Bible. BLB Institute. Archived from the original on 5 November 2015. Retrieved 26 February 2017.* 1Mos 37:35, 42:38, 44:29, 44:31
58. "Lexicon :: Strong's G86 – hadēs". *Blue Letter Bible. BLB Institute. Archived from the original on 15 April 2012. Retrieved 28 January 2017.*
59. Ἄιδης in Liddell, Henry George; Scott, Robert (1940) *A Greek–English Lexicon*, revised and augmented throughout by Jones, Sir Henry Stuart, with the assistance of McKenzie, Roderick. Oxford: Clarendon Press. In the Perseus Digital Library, Tufts University.
60. "Lexicon :: Strong's G86 – hadēs". *Blue Letter Bible. BLB Institute. Archived from the original on 30 January 2017. Retrieved 28 January 2017.* Mat.11:23 16:18 Luk.10:15. Ap.2:27,31. 1Kor 15:55.Upp.1:18 6:8 20:13,14

61. infernus. Charlton T. Lewis and Charles Short. *A Latin Dictionary* on Perseus Project.
62. □□□□□□□□□□ □□□□ Hinnom Archived 6 June 2011 at the Wayback Machine: Jer.19:6
63. "Lexicon :: Strong's H8612 – Topheth". *Blue Letter Bible. BLB Institute. Archived from the original on 2 February 2017. Retrieved 28 January 2017.* καὶ ἐμίανεν τὸν Ταφεθ τὸν ἐν φάραγγι υἱοῦ **Εννομ** τοῦ διάγειν ἄνδρα τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἄνδρα τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ Μολοχ ἐν πυρί
64. γέεννα in Liddell, Henry George; Scott, Robert (1940) *A Greek–English Lexicon*, revised and augmented throughout by Jones, Sir Henry Stuart, with the assistance of McKenzie, Roderick. Oxford: Clarendon Press. In the Perseus Digital Library, Tufts University.
65. "Lexicon :: Strong's G1067 – geenna". *Blue Letter Bible. BLB Institute. Archived from the original on 30 January 2017. Retrieved 28 January 2017.* Mat.5:22,29,30, 10:28, 18:09, 23:15,33. Mar. 9:43,45,47, Luk.12:05, Jak.3:6
66. "Blue Letter Bible: VUL Search Results for "gehennae"".
67. "Blue Letter Bible: VUL Search Results for "gehennam"".
68. Ταρταρώ in Liddell, Henry George; Scott, Robert (1940) *A Greek–English Lexicon*, revised and augmented throughout by Jones, Sir Henry Stuart, with the assistance of McKenzie, Roderick. Oxford: Clarendon Press. In the Perseus Digital Library, Tufts University.
69. "Blue Letter Bible: VUL Search Results for "tartarum"".
70. Unger, Merrill F. (1981). **Unger's Bible Dictionary**. Chicago: Moody Bible Institute, The. p. 467.
71. *The New Schaf-Herzog Encyclopedia of religious Knowledge*, p. 415
72. *The New Schaf-Herzog Encyclopedia of religious Knowledge* pgs. 414–415
73. Council of Trent, Session 14, Canon 5
74. *Catechism of the Catholic Church*, Article 1033
75. *Catechism of the Catholic Church*, Article 1035
76. See Kallistos Ware, "Dare we hope for the salvation of

all?" in *The Inner Kingdom: Volume 1 of the Collected Works*

77. "Revelation 20:11–15". Bible Gateway. Archived from the original on 3 December 2007.
78. "Romans 6:23". Bible Gateway. Archived from the original on 2 June 2008.
79. Mt 25:31, 32, 46
80. *Evangelical Methodist Church Discipline*. Evangelical Methodist Church Conference. 15 July 2017. p. 17.
81. Gooden, Joe (4 April 2000). "Hell – it's about to get hotter". BBC. Archived from the original on 31 October 2012. Retrieved 30 April 2012.
82. Heinrich Döring: *Der universale Anspruch der Kirche und die nichtchristlichen Religionen*, in: *Münchener Theologische Zeitschrift* 41 (1990), p. 78 et sqq.
83. "4.9 Hell". *The Christadelphians*. Retrieved 6 August 2015.
84. Hirsch, Emil G. "SHEOL". *JewishEncyclopedia.com*. Archived from the original on 18 September 2015. Retrieved 10 August 2015.
85. Bedore, Th.D., W. Edward (September 2007). "Hell, Sheol, Hades, Paradise, and the Grave". *Berean Bible Society*. Archived from the original on 11 July 2015. Retrieved 10 August 2015.
86. Knight (1999), *A brief history of Seventh-Day Adventists*, p. 42, Many biblical scholars down throughout history, looking at the issue through Hebrew rather than Greek eyes, have denied the teaching of innate immortality.
87. Pool (1998), *Against returning to Egypt: Exposing and Resisting Credalism in the Southern Baptist Convention*, p. 133, 'Various concepts of conditional immortality or annihilationism have appeared earlier in Baptist history as well. Several examples illustrate this claim. General as well as particular Baptists developed versions of annihilationism or conditional immortality.'
88. Stephen A. State *Thomas Hobbes and the Debate Over*

Natural Law and Religion 2013 "The natural immortality of the soul is in fact a pagan presumption: "For men being generally possessed before the time of our Saviour, by contagion of the Daemonology of the Greeks, of an opinion, that the Souls of men were substances distinct from their Bodies, and therefore that when the Body was dead"

89. N. T. Wright *For All the Saints?: Remembering the Christian Departed* 2004 "many readers will get the impression that I believe that every human being comes already equipped with an immortal soul. I don't believe that. Immortality is a gift of God in Christ, not an innate human capacity (see 1 Timothy 6.16)."
90. "Vatican: Pope did not say there is no hell". *BBC News*. 30 March 2018. Archived from the original on 31 March 2018. Retrieved 30 March 2018.
91. 1033
92. 1035
93. *GENERAL AUDIENCE 28 July 1999, archived from the original on 13 November 2016*
94. "Fundamental Beliefs Archived 10 March 2006 at the Wayback Machine" (1980) webpage from the official church website. See "25. Second Coming of Christ", "26. Death and Resurrection", "27. Millennium and the End of Sin", and "28. New Earth". The earlier 1872 and 1931 statements also support conditionalism
95. Samuele Bacchiocchi, "Hell: Eternal Torment or Annihilation? Archived 16 February 2015 at the Wayback Machine" chapter 6 in *Immortality Or Resurrection?. Biblical Perspectives*, 1997; ISBN 1-930987-12-9, ISBN 978-1-930987-12-8[page needed]
96. "What Does the Bible Really Teach?", 2005, Published by Jehovah's Witnesses
97. "Insight on the scriptures, Volume 2", 1988, Published by Jehovah's Witnesses.
98. "What is Christian Universalism?". Archived from the original on 22 November 2017. Retrieved 17 December

2017. What is Christian Universalism by Ken Allen Th.D
99. *New Bible Dictionary*, "Hell", InterVarsity Press, 1996.
  100. *New Dictionary of Biblical Theology*, "Hell", InterVarsity Press, 2000.
  101. Evangelical Alliance Commission on Truth and Unity Among Evangelicals, *The Nature of Hell*, Paternoster, 2000.
  102. Swedenborg, E. *Heaven and its Wonders and Hell From Things Heard and Seen*(Swedenborg Foundation, 1946 #545ff.)
  103. Swedenborg, E. *The True Christian Religion Containing the Universal Theology of The New Church Foretold by the Lord in Daniel 7; 13, 14; and in Revelation 21; 1, 2* (Swedenborg Foundation, 1946, #489ff.).
  104. offTheLeftEye: *The Good Thing About Hell – Swedenborg and Life*, YouTube, 14 March 2016.
  105. *"Doctrine and Covenants 19"*.
  106. Spencer W. Kimball: *The Miracle of Forgiveness*, p. 123.
  107. Lange, Christian (2016). *"Introducing Hell in Islamic Studies"*. In Lange, Christian (ed.). *Locating Hell in Islamic Traditions*. Brill. pp. 1–28. doi:10.1163/9789004301368_002. ISBN 978-90-04-30121-4. JSTOR 10.1163/j.ctt1w8h1w3.7.
  108. Qur'an 7:179 Archived 17 March 2018 at the Wayback Machine
  109. Varza, Bahram. 2016. *Thought-Provoking Scientific Reflections on Religion*. New York: BOD Publisher
  110. *"A Description of Hellfire (part 1 of 5): An Introduction"*. *Religion of Islam*. Archived from the original on 23 December 2014. Retrieved 23 December 2014.
  111. *"Islamic Beliefs about the Afterlife"*. *Religion Facts*. Archived from the original on 23 December 2014. Retrieved 23 December 2014.
  112. Thomassen, Einar (2009). *"Islamic Hell"*. *Numen*. **56** (2/3): 401–416. doi:10.1163/156852709X405062. JSTOR 27793798.
  113. *"Feuer"*.

114. Emerick, Yahiya (2011). *The Complete Idiot's Guide to Islam (3rd ed.)*. Penguin. ISBN 9781101558812.
115. "A Description of Hellfire (part 1 of 5): An Introduction". *Religion of Islam*. Archived from the original on 23 December 2014. Retrieved 23 December 2014. No one will come out of Hell except sinful believers who believed in the Oneness of God in this life and believed in the specific prophet sent to them (before the coming of Muhammad).
116. *Muslim Scholarly Discussions on Salvation and the Fate of 'Others'* , Mohammad Hassan Khalil, p.223 "The Fitnah of Wealth", Abû Ammâr Yasir al-Qadhî
117. *Encyclopedia of World Religions*. Encyclopædia Britannica Store. 2008. p. 421. ISBN 9781593394912.
118. Gordon Newby *A Concise Encyclopedia of Islam* Oneworld Publications 2013 ISBN 978-1-780-74477-3
119. Robert Lebling *Legends of the Fire Spirits: Jinn and Genies from Arabia to Zanzibar* I.B.Tauris 2010 ISBN 978-0-857-73063-3 page 30
120. ANTON M. HEINEN *ISLAMIC COSMOLOGY A STUDY OF AS-SUYUTI'S al-Hay'a as-samyā fi l-hay'a as-sunmya with critical edition, translation, and commentary* ANTON M. HEINEN BEIRUT 1982 p. 143
121. "Surat Al-Alaq Verse 18". *quran.com*. 96:18 {سَـٰنِدٍ عٰٓءُۙ ۙ۝۱۸} {الزَّـٰبِـٰٓئِـٰٓرِۙ۝۱۸} We will call the angels of Hell. CITATION NOTE: (الزَّـٰبِـٰٓئِـٰٓرِۙ, transliterated to Az-Zabaniya, refers to the keeper angels of Jahannam/Hell.)
122. "Sahih Muslim 2843a". *sunnah.com*. The fire which sons of Adam burn is only one-seventieth part of the Fire of Hell. His Companions said: By Allah, even ordinary fire would have been enough (to burn people). Thereupon he said: It is sixty-nine parts in excess of (the heat of) fire in this world each of them being equivalent to their heat.
123. *Roads to Paradise: Eschatology and Concepts of the Hereafter in Islam (2 Vols.): Volume 1: Foundations and Formation of a Tradition. Reflections on the Hereafter*

- in the Quran and Islamic Religious Thought / Volume 2: Continuity and Change. The Plurality of Eschatological Representations in the Islamicate World. (2017). Niederlande: Brill. p. 174
124. A F Klein Religion Of Islam Routledge 2013 ISBN 978-1-136-09954-0 page 92
125. see Quran 5:72: 5:72 Archived 20 July 2016 at the Wayback Machine
126. *Lazarus, William P. (2011). Comparative Religion For Dummies. Wiley. p. 287. ISBN 9781118052273.*
127. Christiane Gruber *The Ilkhanid Book of Ascension: A Persian-Sunni Devotional Tale* I.B.Tauris 2010 ISBN 978-0-857-71809-9 page 54
128. *Colby, Frederick (2016). "Fire in the Upper Heavens: Locating Hell in Middle Period Narratives of Muḥammad's Ascension". In Lange, Christian (ed.). Locating Hell in Islamic Traditions. Brill. pp. 124–143. doi:10.1163/9789004301368_007. ISBN 978-90-04-30121-4. JSTOR 10.1163/j.ctt1w8h1w3.12.*
129. Colby, F. S. (2008). Narrating Muhammad's Night Journey: Tracing the Development of the Ibn 'Abbas Ascension Discourse. US: State University of New York Press. p. 137
130. Colby, F. S. (2008). Narrating Muhammad's Night Journey: Tracing the Development of the Ibn 'Abbas Ascension Discourse. US: State University of New York Press. p. 138
131. Lange, C. (2016). Paradise and Hell in Islamic Traditions. Vereinigtes Königreich: Cambridge University Press.
132. *Vuckovic, Brooke Olson (2004). Heavenly Journeys, Earthly Concerns: The Legacy of the Mi'raj in the Formation of Islam. Routledge. ISBN 978-1-135-88524-3.[page needed]*
133. Miguel Asin Palacios Islam and the Divine Comedy Routledge 2013 ISBN 978-1-134-53650-4 page 88-89
134. Patrick Hughes, Thomas Patrick Hughes *Dictionary of*

Islam Asian Educational Services 1995 ISBN 9788120606722
p. 102

135. Tottoli, Roberto; 2008) (Tottoli, Roberto). "The Qur'an, Qur'anic Exegesis and Muslim Traditions: The Case of zamharīr (Q. 76:13) Among Hell's Punishments / الزمخري :13 بين آيات التوراة والقرآن :تفسير القرآن الكريم في الزمخري بين آيات التوراة والقرآن". *Journal of Qur'anic Studies*. **10** (1): 142–152. doi:10.3366/E1465359109000291. JSTOR 25728276.
136. Masumian, Farnaz (1995). *Life After Death: A study of the afterlife in world religions*. Oxford: Oneworld Publications. ISBN 978-1-85168-074-0.
137. Bahá'u'lláh, Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh, ed. by US Bahá'í Publishing Trust, 1990, pp. 155-156.
138. Helmuth von Glasenapp: Der Hinduismus. Religion und Gesellschaft im heutigen Indien, Hildesheim 1978, p. 248.
139. Sanghvi, Sukhlal (1974). *Commentary on Tattvārthasūtra of Vācaka Umāsvāti*. trans. by K. K. Dixit. Ahmedabad: L. D. Institute of Indology. pp. 107
140. Sanghvi, Sukhlal (1974) pp.250–52
141. refer Mahavrata for the vows and restraints in Jainism
142. (Sanghvi, Sukhlal) 9. Gods plan, YouTube, 3 August 2018.
143. Meivazhi – The True Path, angelfire.com/ms/Salai/TruePath.html.
144. Singh, Jagraj (2009). *A Complete Guide to Sikhism*. Unistar Books. p. 271. ISBN 978-8-1714-2754-3. Archived from the original on 24 April 2017.
145. "Sri Granth: Sri Guru Granth Sahib". Archived from the original on 3 September 2017.
146. *World Religions: Eastern Traditions*. Edited by Willard Gurdon Oxtoby (2nd ed.). Don Mills, Ontario: Oxford University Press. 2002. pp. 401–402. ISBN 0-19-541521-3. OCLC 46661540.
147. Meredith Sprunger. "An Introduction to Zoroastrianism". Archived from the original on 6 February 2007. Retrieved

10 October 2008.

148. Yasna 49:11, "Avesta: Yasna". Archived from the original on 9 October 2008. Retrieved 11 October 2008.
149. Eileen Gardiner (10 February 2006). "About Zoroastrian Hell". Archived from the original on 15 October 2008. Retrieved 10 October 2008.
150. Chapter 75, "The Book of Arda Viraf". Archived from the original on 8 October 2008. Retrieved 10 October 2008.
151. Eileen Gardiner (18 January 2009). "Zoroastrian Hell Texts". Archived from the original on 17 September 2010. Retrieved 24 August 2010.
152. Das Johannesbuch der Mandäer, ed. and transl. by Mark Lidzbarski, part 2, Gießen 1915, p. 98–99.
153. Hans Jonas: The Gnostic Religion, 3. ed., Boston 2001, p. 117.
154. Ginza. Der Schatz oder das große Buch der Mandäer, ed. and transl. by Mark Lidzbarski, Quellen der Religionsgeschichte vol. 13, Göttingen 1925, p. 183.
155. Ginza, ed. and transl. by Lidzbarski, p. 185–186.
156. Kurt Rudolph: Theogonie. Kosmogonie und Anthropogonie in den mandäischen Schriften. Eine literarkritische und traditions-geschichtliche Untersuchung, Göttingen 1965, p. 241.
157. Ginza, ed. and transl. by Lidzbarski, p. 203.
158. Ginza, ed. and transl. by Lidzbarski, p. 321.
159. Gerald Gardner, The Gardnerian Book of Shadows
160. Alex Sanders, The Alexandrian Book of Shadows
161. Sample *Hatlo Inferno* comic: Archived 15 April 2012 at the Wayback Machine

<https://en.wikipedia.org/wiki/Hell>

Text is available under the Creative Commons Attribution-ShareAlike License 4.0; additional terms may apply.